

รายงานการศึกษา กรอบการศึกษาตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคม (Social Innovation)

ปี 2564 - 2565

สอวท

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา
วิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรมแห่งชาติ

ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ

รายงานการศึกษา
กรอบการศึกษาตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคม (Social Innovation)

จัดทำโดย
ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.
2565

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)	4
บทที่ 1 – บทนำ และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม	9
บทที่ 2 – ระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม	22
บทที่ 3 – กรอบแนวคิด การจัดทำตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคมและวรรณกรรมปริทัศน์	32
บทที่ 4 – แนวทางการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศในประเทศไทย และข้อเสนอต่อการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของไทย	57
เอกสารอ้างอิง	64
ภาคผนวก	66

บทสรุปผู้บริหาร

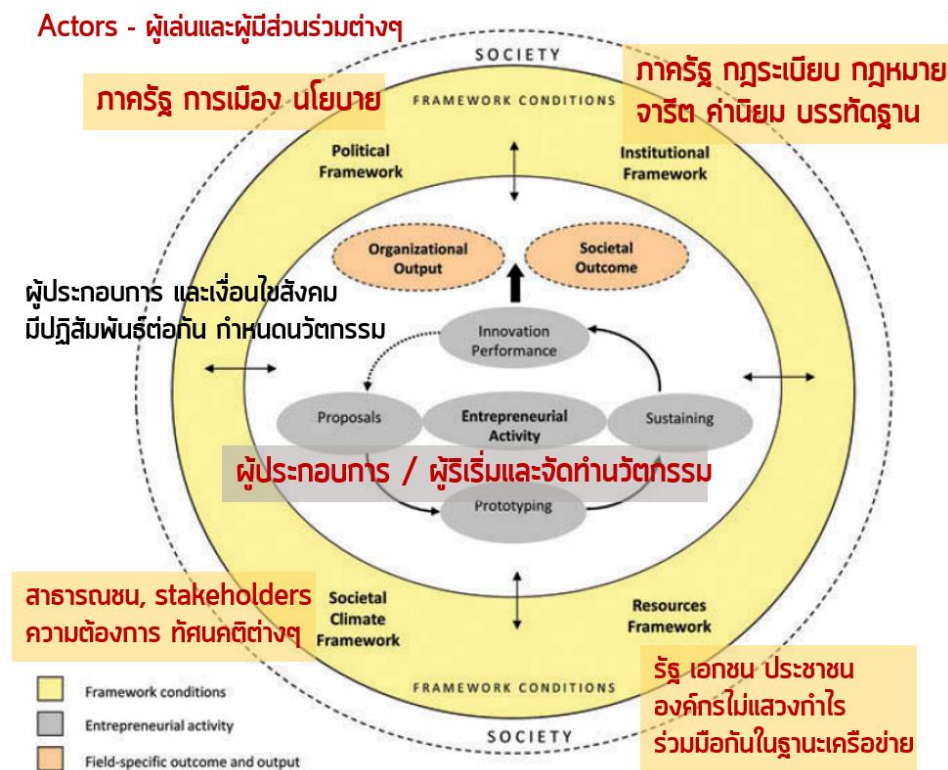
Executive Summary

รายงานการศึกษากรอบการศึกษาตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อศึกษา รวบรวมข้อมูล และพิจารณาความเป็นไปได้ของการจัดทำชุดตัวชี้วัดสำหรับระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมสำหรับประเทศไทย เพื่อมุ่งหวังให้มีฐานข้อมูลและ/หรือ ชุดตัวชี้วัดของประเทศที่สามารถติดตาม พิจารณา และทราบสถานะของระบบ นิเวศและนวัตกรรมสังคมในประเทศได้ เพื่อส่งเสริมเป้าหมายการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ที่ดี ตลอดจนคุณภาพชีวิตด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และมิติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของประชาชนไทยผ่านนวัตกรรม

อย่างไรก็ดี เนื่องจากนวัตกรรมสังคมนั้นเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างมีการตีความอย่างหลากหลายและยืดหยุ่น รวมถึงมีข้อสงสัยและความเห็นต่างๆ ในส่วนของนิยามและขอบเขตค่อนข้างแพร่หลายในสังคม ในส่วนแรกจะเป็น การพิจารณาถึงนิยามและคุณลักษณะของนวัตกรรมสังคม จากแหล่งข้อมูลและการศึกษาต่างๆ เพื่อหาประเด็น จุดร่วมและขอบเขตนิยามที่มีความชัดเจนขึ้น รวมไปถึงพิจารณาข้อเหมือนและข้อแตกต่างของนวัตกรรมสังคม เปรียบเทียบกับนวัตกรรมโดยทั่วไป โดยได้ข้อสังเกตว่า นวัตกรรมสังคมนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นนวัตกรรม ที่อาศัยเทคโนโลยีในระดับสูงหรือความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อสังคมและมีความเป็น มิติเชิงสังคมทั้งในแง่เป้าหมายและกระบวนการ และเกิดขึ้นได้ผ่านกระบวนการของความร่วมมือ การแลกเปลี่ยน ผลการทำงานและปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่นและภาคส่วนต่างๆ ในสังคม

ข้อสังเกตที่สำคัญอย่างสูงประการหนึ่ง คือ นวัตกรรมสังคมไม่อาจเกิดขึ้นได้เอง แต่จำเป็นต้องมีเงื่อนไข บริบท สภาพสังคม และระบบนิเวศที่เอื้ออำนวย ผ่านปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่นและภาคส่วนต่างๆ ดังนั้นในบทที่ 2 ของรายงานฉบับนี้จะทำการศึกษาพิจารณาถึงระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมอย่างละเอียด และพิจารณาบทบาท และความสำคัญของผู้เล่นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ภาคประชาชนเอง ผู้ประกอบการและองค์กรหรือผู้ริเริ่มนวัตกรรม (ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์เพื่อวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน เพื่อบริการประชาชนตามนโยบายรัฐ หรือเป้าหมายอื่นใด ที่ก่อให้เกิดแนวคิดและต้นแบบนวัตกรรม) ภาคการเมืองและรัฐบาลในฐานะผู้กำหนดนโยบาย และแก้ไขปัญหาของพลเมือง หน่วยงานรัฐในฐานะผู้สนับสนุนนโยบายของรัฐบาลและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างภาคส่วนอื่นๆ ภาคการเงินในฐานะผู้สนับสนุนทรัพยากรด้านการเงินและเอื้ออำนวยกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ภาคองค์กรไม่แสวงกำไรและองค์กรอิสระซึ่งทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงแก่ประชาชนและสังคม ภาควิชาการและสถาบันอุดมศึกษา สถาบันวิจัย ในฐานะผู้สร้างและเผยแพร่องค์ความรู้สู่สังคม และส่งเสริมการพัฒนาในท้องถิ่น โดยผู้เล่น ภาคส่วนต่างๆ เหล่านี้ทั้งหมดจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน

เมื่อได้ทราบคุณลักษณะเหล่านี้จากวรรณกรรมปริทัศน์และการศึกษาแล้ว ลำดับต่อไปคือการพิจารณาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการร่างแนวทาง ทางเลือกการจัดทำชุดตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศสำหรับประเทศไทยขึ้น โดยในบทที่ 3 จะพิจารณากรอบแนวคิดการจัดทำตัวชี้วัดต่างๆ เริ่มตั้งแต่ทราบถึงวิธีการประเมินนวัตกรรมสังคมโดยพื้นฐานที่นิยมใช้กันทั่วไป ซึ่งมีด้วยกันทั้งหมด 10 กลุ่มวิธี หากแต่ยังมีข้อจำกัดและยังมิได้เป็นการจัดทำชุดตัวชี้วัดขึ้นใหม่เพื่อใช้งานในระดับมหภาค จากนั้นจึงพิจารณาแบบจำลองแนวคิดตัวชี้วัดใหม่หรือ pilot indicators สำหรับนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศ เริ่มจาก กรอบตัวชี้วัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมในระดับภูมิภาค ที่จำแนกตามประเภทองค์กรในฝั่งอุปทาน (ธุรกิจและผู้ประกอบการ องค์กรไม่แสวงกำไร สถาบันอุดมศึกษา และศูนย์ความเป็นเลิศทางเทคโนโลยี) ของ ResIndex Innobasque (2013-2014), หรือกรอบการประยุกต์ใช้แบบจำลองตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมกับกรณีเฉพาะของผู้ลี้ภัยอพยพของ Hoelscher, Mildenerberger, Bund and Gerhard (2015) และกรอบแนวทางการวัดและจัดเก็บตัวชี้วัดจากแบบสำรวจในระดับประเด็นกระแส ความพร้อมของสังคม และศักยภาพของภาคธุรกิจด้วยแบบสำรวจและ social listening ของ Kleverbeck et. al. (2019) และท้ายที่สุดได้พิจารณาแนวทางชุดตัวชี้วัดสามด้าน คือ กิจกรรมของผู้ประกอบการ เจือปนไขบริบทสังคม และผลลัพธ์ต่อสังคม โดย Krlev, Bund and Mildenerberger (2014) ซึ่งแนวทางหลังสุดนี้ คณะผู้จัดทำเห็นว่า ควรเป็นแนวทางหลักเพื่อพิจารณาเป็นเค้าโครงแกนในการออกแบบกรอบแนวคิดการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของประเทศไทยต่อไปในอนาคต ดังภาพ

รูปที่ 1 : กรอบแนวคิดกระบวนการในการเกิดนวัตกรรมสังคม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นต่างๆ
ที่มา: Krlev, Bund and Mildenerberger (2014) - เพิ่มการอธิบายโดยผู้จัดทำ

จากนั้นในบทที่ 4 ได้นำกรอบแนวคิดการจัดทำชุดตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศของนวัตกรรมสังคมจาก Krlev, Bund and Mildenerger (2014) มาประยุกต์และผนวกกับข้อพิจารณาสำคัญจากแบบจำลองอื่นๆ ที่ได้ทำการพิจารณาก่อนหน้า และร่างเป็นกรอบแนวทางจัดทำชุดตัวชี้วัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมสำหรับประเทศไทย และจากนั้นพิจารณาถึงสถานะ ความพร้อม และการมีอยู่ของข้อมูลที่เป็น ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 (ต่อ) : กรอบแนวคิดตัวชี้วัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม และความพร้อมของข้อมูลในไทย

องค์ประกอบหลัก	หมวดหมู่ประเด็น	ตัวชี้วัดที่ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) เลือกใช้	ตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บในประเทศไทย
Framework Conditions	Resources Framework	- Financial Resources - Human Resources - Infrastructural Resources	- BoT Financial Access - HDI - Infrastructure WDI
	Institutional Framework	- Normative Institutions - Regulative Institutions - Cultural-cognitive Institutions	- World Governance Indicators (Th Data) on Rules of Law
	Political Framework	- Policy Awareness on Social Innovation - Political Environment	- World Governance Indicators (Th Data) on Government
	Societal Climate Framework	- Social Needs / Demands as reference points for Social Innovation	- ยังขาดแคลนข้อมูลเชิงลึก ด้านความต้องการแก้ปัญหาสังคม นอกจากข้อมูลสถิติ
Entrepreneurial Activities	Investment Activities	- Expenditure in innovation by Social Economy - Expenditure in innovation by Public Sector	- RDI expenditure (private sector) - Government RDI expenditures
	Start-up Activities	- Start-ups and Social Enterprises & death rates - Business environment and starting a business	- Number/stats of startups in Thailand - Days of starting business, ease of biz
	Collaboration & Networks	- Citizen involvement in Social Enterprise activities - Cluster Development	- Community participation (พม.) - Democratic Soc. (พม.)

ที่มา: จัดทำโดยคณะผู้วิจัย โดยยึดกรอบแนวคิดจาก Krlev, Bund and Mildenerger (2014)

แหล่งข้อมูล: Krlev, Bund and Mildenerger (2014), ข้อมูลประเทศไทยจาก NIA, พม., WB, BoT, TTSA, UNDP

ตารางที่ 1 (ต่อ) : กรอบแนวคิดตัวชี้วัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม และความพร้อมของข้อมูลในไทย

องค์ประกอบหลัก	หมวดหมู่ประเด็น	ตัวชี้วัดที่ Krlev, Bund and Mildenberger (2014) เลือกใช้	ตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บในประเทศไทย (NIA, พม.)
Organizational Output / Societal Outcome (สามารถเลือกวัดได้ตามแต่โจทย์ประเด็นที่ต้องการ) ในกรณีของประเทศไทย ชุดข้อมูลของ NIA ได้มีการจัดเก็บไว้ในทุกหมวดหมู่นี้แล้ว	Education	- Equal Opportunities and Equality Issues - Skill Acquisition	- SDG/IRIS: Enrolment - SDG: Equality - SDG: Skills - SDG: Teachers - SDG: Marginalized
	Health and Care	- Quality & Access of Healthcare - Public Health & Research	- SDG: Safe Water - SDG: NCDs - SDG: Health Access
	Employment	- Jobs and Earnings - Work and Life	- SDG/IRIS: Employment - SDG: Poverty - SDG: Informal emp.
	Housing	- Housing Situation - Access and Quality	- SDG: Urban Life
	Social Capital and Networks	- Frequency and Quality - Social Cohesion	- SDG: Food - SDG: Electricity - SDG: Finance - SDG: Agriculture - SDG: Crimes - ETIS: Tourism - SDG: Disasters
	Political Participation	- Voting and Information - Active Involvement	- CRI: Democratic Participation
	Environment	- Patents and Certificates - Preservation of Natural Capital	- SDG: Pollutions - SDG: Resources - SDG: Land use - SDG: Recycling

ที่มา: จัดทำโดยคณะผู้วิจัย โดยยึดกรอบแนวคิดจาก Krlev, Bund and Mildenberger (2014)

แหล่งข้อมูล: Krlev, Bund and Mildenberger (2014), ข้อมูลประเทศไทยจาก NIA, พม., WB, BoT, TTSA, UNDP

จากนั้น ในขั้นท้ายสุด เมื่อได้นำข้อมูลตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศในประเทศไทย มาเปรียบเทียบพิจารณาร่วมกับกรอบแนวทางทฤษฎีของ Krlev, Bund and Mildenerberger (2014) และกรอบแนวทางอื่นๆ ที่ได้ทำการศึกษาแล้ว จึงมีข้อเสนอแนะในขั้นต้นต่อการพิจารณาทางเลือก การจัดทำตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศสำหรับประเทศไทย ดังต่อไปนี้:

- 1.) ข้อมูลตัวชี้วัดด้านต่างๆ ตามกรอบแนวคิดที่ได้พิจารณาและเสนอแนะไว้นั้น โดยส่วนใหญ่ มีการจัดเก็บแล้วในประเทศไทย ยกเว้น ข้อมูลเชิงลึกด้าน Social Climate, Needs & Demands หรือความต้องการ ประเด็นปัญหาที่ประชาชนให้ความสำคัญ จึงเสนอแนะให้มีการจัดเก็บข้อมูลส่วนนี้ เช่นสามารถรวบรวมข้อมูลได้จากแนวโน้มการสืบค้น หรือประเด็นที่เป็นถึงกล่าวถึงบ่อยครั้ง ในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น
- 2.) ข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ โดยมากยังกระจายแยกส่วนอยู่ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบต่างๆ และยังมีได้มีการนำมาพิจารณาร่วมกันตามรูปแบบของกรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคม ที่ได้กล่าวถึง ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยสามารถพิจารณาจัดทำขึ้นได้

บทที่ 1

บทนำ และข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม

รายงานการศึกษานี้ จะกล่าวถึงเนื้อหาใน 4 ประเด็นหลักด้วยกัน ได้แก่

- 1.) ภาพรวมโดยสังเขป เกี่ยวกับตัวชี้วัดด้านสังคมและประเด็นทางสังคม ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับ อววน. และขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- 2.) กรอบแนวคิดด้านนวัตกรรมสังคม รวมถึงนิยาม ขอบเขต และระบบนิเวศ ในฐานะของมิติสำคัญหนึ่งที่ อววน. สามารถส่งผลกระทบทางบวกต่อสังคมและความเป็นอยู่ที่ดีของพลเมืองได้
- 3.) กรอบแนวคิด การจัดทำตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคม รวมถึงตัวชี้วัดและแบบจำลองต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม และผู้เล่นที่เกี่ยวข้อง
- 4.) กรอบข้อเสนอความเป็นไปได้ในการดำเนินงานด้านตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมในประเทศไทย

โดยเนื้อหาใน 2 หัวข้อแรกนั้นจะได้จัดไว้ในบทที่ 1 คือบทนำและข้อมูลพื้นฐานนี้ โดยในบทที่ 2 และ 3 จะกล่าวถึงประเด็นของหัวข้อที่ 3 และ 4 ตามลำดับ โดยอ้างอิงจากการศึกษาและกรณีตัวอย่างที่ได้มีการจัดทำในต่างประเทศ และในบทสุดท้ายจะกล่าวถึงข้อเสนอการพัฒนาชุดตัวชี้วัดและกรอบแนวคิดสำหรับประเทศไทย

1.1 ความสำคัญของประเด็นด้านสังคมและ อววน.

ในปัจจุบัน ขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมได้มีความครอบคลุมมากขึ้นกว่าในอดีต โดยยุทธศาสตร์ 4 ด้านของแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566 – 2570 ได้ระบุทิศทางและเป้าหมายไว้ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การพัฒนาเศรษฐกิจไทยด้วยเศรษฐกิจสร้างคุณค่าและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ให้มีความสามารถในการแข่งขัน และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน พร้อมสู่นาคต โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2: การยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อม ให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน สามารถแก้ไขปัญหาท้าทายและปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและนวัตกรรมระดับขั้นแนวหน้าที่ก้าวหน้าล้ำยุคเพื่อสร้างโอกาสใหม่และความพร้อมของประเทศในอนาคต

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การพัฒนากำลังคนและสถาบันด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ให้เป็นฐานการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแบบก้าวกระโดดและอย่างยั่งยืน โดยใช้วิทยาศาสตร์ การวิจัยและนวัตกรรม

จากแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมฉบับล่าสุดดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เป้าหมายด้านการแก้ปัญหาและพัฒนาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยนวัตกรรมนั้นเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของกระทรวงอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ด้วยเหตุนี้ ในระยะแรกของการศึกษาชุดนี้ จึงได้มีการศึกษาพิจารณาประเด็นด้านสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศของ อววน. โดยมุ่งเน้นความพร้อมและการมีตัวชี้วัดด้านสังคมต่างๆ เพื่อสำรวจและพิจารณาประเด็นคำถามว่า มิติด้าน อววน. และนโยบายที่เกี่ยวข้อง จะสามารถมีบทบาทในการยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพ และคุณภาพด้านจิตใจแก่พลเมืองและสังคมได้อย่างไรบ้าง ก่อนจะกำหนดกรอบขอบเขตความสนใจหลักลงมาเป็นประเด็นด้านนวัตกรรมสังคม

โดยในระยะแรกของการศึกษา เป็นการสำรวจและพิจารณา (explore) ตัวชี้วัดด้านสังคมในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมกับ อววน. รวมถึงเพื่อรองรับบทบาทในปัจจุบันของ อว. ที่มีการดูแลรับผิดชอบในส่วนของการอุดมศึกษาฝั่งมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รวมถึงมิติด้านองค์ความรู้วัฒนธรรมและศิลปะในฐานะส่วนหนึ่งของทุนความรู้ของประเทศ ซึ่งผลการสำรวจพิจารณานั้น ทำให้ทราบถึงข้อมูลตัวชี้วัดทางสังคมต่างๆ ที่มีการเก็บรวบรวมในมิติที่หลากหลายในฐานข้อมูลและการจัดอันดับต่างๆ ดังนี้

✓ = มีตัวชี้วัดดังกล่าวพร้อม
+ = มีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเล็กน้อย

	WEF GCI	IMD WCR	WIPO GI	World Bank WDI	World Bank WGI	SDGs	Legatum
ความปลอดภัย	✓	✓		✓		✓	✓
สถาบันรัฐ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สถาบันด้านกฎเกณฑ์	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
การเข้าถึงการศึกษา	✓	✓	✓	✓		✓	✓
สาธารณสุขและสุขภาพ	+	✓		✓		✓	✓
สิ่งแวดล้อม	+	✓	✓	✓		✓	✓
ความเหลื่อมล้ำ		✓		✓		✓	✓
สิทธิสตรีและความเท่าเทียมระหว่างเพศ	+	✓		✓		✓	✓
การจ้างงานและแรงงาน	✓	✓		✓		✓	✓
ค่านิยมในสังคม		+		✓		+	✓
สุนทรียภาพและจิตวิญญาณ			(โดยทั่วไป ยังขาดการชี้วัดในมิตินี้)				+

มีการชี้วัด

รูปที่ 1-1 : ตัวชี้วัดในมิติด้านสังคม จากฐานข้อมูล ดัชนี และการจัดอันดับขีดความสามารถต่างๆ

ที่มา: สรุปรubyผู้จัดทำ จากการพิจารณารายการตัวแปรของฐานข้อมูลต่างๆ ดังแสดงรายนามในตาราง

รูปที่ 1-2 : การใช้งานและความพร้อมตัวชี้วัดในมิติด้านสังคม ในต่างประเทศและระดับสากล

ที่มา: สรุปโดยผู้จัดทำ จากการพิจารณารายการตัวแปรของฐานข้อมูลต่างๆ

จากรูปที่ 1-1 และ 1-2 พบว่า ในการพิจารณาประเด็นทางสังคมนั้น โดยมากความสนใจและความพร้อมของข้อมูล มักจะกระจุกตัวในมิติด้านสถาบันรัฐและกฎหมาย ตามมาด้วยมิติการศึกษา สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย โดยเป็นประเด็นหัวข้อตัวแปร/ตัวชี้วัดที่สามารถทำการรวบรวมเป็นเชิงตัวเลขได้ง่าย ในขณะที่คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ในเชิงนามธรรม จิตใจ ค่านิยม และสุนทรียภาพนั้น มักวัดได้ยากและมีการใช้งานน้อย

อย่างไรก็ดี ด้วยความกว้างและความหลากหลายของประเด็นทางสังคม จึงพิจารณาว่า ควรมุ่งเน้นในกรอบบริบทของนวัตกรรมสังคมหรือ Social Innovation เป็นหลักในระยะเฉพาะหน้า เนื่องจากเป็นมิติด้านนวัตกรรมที่สามารถพัฒนาส่งเสริมได้จากกระบวนการในระบบนิเวศ อววน. โดยตรง ทั้งนี้ กรอบแนวคิดของนวัตกรรมสังคมนั้น เป็นกรอบแนวคิดด้านนวัตกรรมประเภทหนึ่งที่มีความสนใจแพร่หลายมากขึ้นในระยะหลัง โดยเป็นนวัตกรรมที่เพิ่มขอบเขตขึ้นมาจากนวัตกรรมโดยทั่วไปทางธุรกิจหรือเทคโนโลยี ซึ่งมีลักษณะเป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างรายได้ กำไร หรือความเป็นเลิศทางวิชาการ และมุ่งเน้นการนำองค์ความรู้เทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนมาใช้งาน หากแต่นวัตกรรมสังคมมีลักษณะที่ต่างไป กล่าวคือ มุ่งเน้นผลลัพธ์ในทางสังคม คุณภาพชีวิต และการพัฒนาความเป็นอยู่ของผู้คน ประชาชนและพลเมืองในมิติต่างๆ โดยไม่จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อน นัยหนึ่งจึงกล่าวได้ว่า นวัตกรรมสังคมนั้น แม้จะเป็นนวัตกรรมประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ แต่ก็มีลักษณะพิเศษทั้งที่เหมือนและแตกต่างจากนวัตกรรมโดยความหมายทั่วไปที่คุ้นชินกัน ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่จะพิจารณาในกรอบตัวชี้วัดของนวัตกรรมสังคม จึงได้ทำการสำรวจและพิจารณานิยาม คุณลักษณะของนวัตกรรมสังคมก่อนเป็นอันดับแรก ดังส่วนต่อไป:

1.2 นิยามและความหมายของนวัตกรรมสังคม

นวัตกรรมสังคม (Social Innovation) นั้น มีการให้นิยามที่หลากหลาย แตกต่างกันไปบ้างตามแหล่งข้อมูลแต่ละแห่ง อย่างไรก็ตาม คำนิยามส่วนใหญ่จะพบคุณลักษณะสำคัญร่วมกันบางประการ กล่าวคือนวัตกรรมสังคมอาจเป็นนวัตกรรมในรูปแบบสินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการนวัตกรรมใหม่ก็ได้ แต่ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม โดยก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมและการพัฒนาการของผู้คนในสังคมไปด้วยกัน

The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) ให้นิยามของนวัตกรรมสังคมไว้ดังนี้¹:

“Social innovation refers to the design and implementation of new solutions that imply conceptual, process, product, or organisational change, which ultimately aim to improve the welfare and wellbeing of individuals and communities. Many initiatives undertaken by the social economy and by the civil society have proven to be innovative in dealing with socio-economic and environmental problems, while contributing to economic development. To fully tap the potential of social innovation, an enabling policy framework is needed to support public, non-profit and private actors to co-construct and implement socially innovative solutions and thereby contribute to address socio-economic issues, build stronger territorial resilience and better respond to future shocks.”

“นวัตกรรมสังคมนั้น หมายความว่า การออกแบบและดำเนินการใช้งานหนทางแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นในเชิงกรอบแนวคิด กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ หรือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กรต่างๆ ซึ่งมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของประชาชนปัจเจกชน และชุมชน ทั้งนี้ มีโครงการจำนวนมากในลักษณะดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากระบบเศรษฐกิจเพื่อสังคมและภาคประชาสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ในการรับมือปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม พร้อมๆ ไปกับส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยการจะนำเอาศักยภาพของนวัตกรรมสังคมออกมาใช้อย่างเต็มที่มีนั้น จำเป็นจะต้องมีกรอบนโยบายที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้ผู้เล่นทั้งภาครัฐ หน่วยงานไม่แสวงกำไร และภาคเอกชน สามารถร่วมกันสร้างแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ และนำผลผลิตเหล่านั้นมาใช้งานเพื่อประโยชน์ในการรับมือปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งในพื้นที่และท้องถิ่น และเสริมขีดความสามารถในการรับมือเหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคต”

¹ OECD (undated) <https://www.oecd.org/regional/leed/social-innovation.htm>

The World Economic Forum (2016) ให้คำนิยามของนวัตกรรมสังคมไว้ว่า²:

“Social innovation is defined by the Forum’s Global Agenda Council on Social Innovation as ‘the application of innovative, practical, sustainable, market-based approaches to benefit society in general, and low-income or underserved populations in particular’.”

“นวัตกรรมสังคมนั้น อาศัยนิยามตาม Global Agenda Council on Social Innovation ของ World Economic Forum ว่าเป็น ‘การนำแนวทางต่างๆ ที่เป็นนวัตกรรมหรือการริเริ่มสิ่งใหม่ ใช้งานได้จริงในเชิงปฏิบัติ มีความยั่งยืน และเป็นไปตามระบบตลาด มาใช้งานเพื่อประโยชน์ต่อสังคม ทั้งในวงกว้าง และเพื่อการช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ ด้วยโอกาสหรือมีรายได้น้อย’”

ส่วน Stanford Graduate School of Business ได้มีการให้นิยามของนวัตกรรมสังคมโดย Soule, Malhotra, and Clavier (undated) ไว้ว่า³:

“Social innovation is the process of developing and deploying effective solutions to challenging and often systemic social and environmental issues in support of social progress. Social innovation is not the prerogative or privilege of any organizational form or legal structure. Solutions often require the active collaboration of constituents across government, business, and the nonprofit world.”

“นวัตกรรมสังคมคือกระบวนการในการสร้าง พัฒนา และใช้งานหนทางแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อรับมือประเด็นปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งมักมีความท้าทายและมีลักษณะเป็นปัญหาเชิงระบบที่ซับซ้อน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันความก้าวหน้าและการพัฒนาในสังคม ทั้งนี้ นวัตกรรมสังคมมิได้เป็นอภิสิทธิ์หรือหน้าที่เฉพาะขององค์กร หน่วยงาน ผู้เล่น หรือระบบกฎเกณฑ์ใด [เพียงลำพัง] หากแต่มักเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหที่ต้องการความร่วมมือจากผู้เล่นและองค์พายัพต่างๆ ทั้งในภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคกิจกรรมที่มีได้แสงกำไร”

² <https://www.weforum.org/press/2016/02/social-innovation-proving-the-link-between-corporate-and-societal-value/>

³ <https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>

สหภาพยุโรป หรือ EU ซึ่งมีประเทศสมาชิก ภาควิเคราะห์ในภูมิภาค และนโยบายส่วนกลางที่ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมสังคมอย่างต่อเนื่อง ได้ระบุนิยามของนวัตกรรมสังคมไว้ จากเอกสาร European Commission Guide to Social Innovation ดังนี้ (European Commission, 2013)⁴:

“Social innovation can be defined as the development and implementation of new ideas (products, services and models) to meet social needs and create new social relationships or collaborations. It represents new responses to pressing social demands, which affect the process of social interactions. It is aimed at improving human well-being. Social innovations are innovations that are social in both their ends and their means. They are innovations that are not only good for society but also enhance individuals’ capacity to act.

They rely on the inventiveness of citizens, civil society organisations, local communities, businesses and public servants and services. They are an opportunity both for the public sector and for the markets, so that the products and services better satisfy individual but also collective aspirations.”

“นวัตกรรมสังคมนั้นอาจให้นิยามได้ว่าเป็นการพัฒนาและใช้งานผลผลิตของความคิดใหม่ๆ (ทั้งในรูปแบบผลิตภัณฑ์ บริการ หรือแบบจำลองและกรอบแนวคิดการทำงาน) เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม และสร้างรูปแบบความสัมพันธ์หรือการร่วมมือใหม่ๆ โดยนวัตกรรมสังคมเป็นการตอบสนองต่อความต้องการเร่งด่วนหรือประเด็นเฉพาะหน้าในสังคม ซึ่งส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่างๆ และมีเป้าหมายในการพัฒนาความเป็นอยู่และสวัสดิภาพที่ดีของมนุษย์ ทั้งนี้ นวัตกรรมสังคมเป็นนวัตกรรมที่มีลักษณะมุ่งเน้นสังคมทั้งในแง่ของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย และวิธีการหรือกระบวนการ โดยเป็นนวัตกรรมที่ไม่เพียงแต่มีผลดีต่อสังคมเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างขีดความสามารถในด้านการดำเนินงานหรือกิจกรรมของฝ่ายต่างๆ

นวัตกรรมสังคมนั้น ต้องอาศัยความคิดริเริ่มและขีดความสามารถในการคิดค้น สร้างสิ่งใหม่ๆ ของทั้งพลเมือง ภาคประชาสังคมและองค์กรสาธารณประโยชน์ ชุมชนท้องถิ่น ภาคธุรกิจ ตลอดจนภาครัฐทั้งในหน่วยงาน พนักงานรัฐ และบริการจากภาครัฐ ซึ่งดังนี้แล้ว นวัตกรรมสังคมจะสร้างโอกาสแก่ทั้งรัฐเองและตลาดเอกชน เนื่องจากนวัตกรรมสังคมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของผลิตภัณฑ์หรือบริการ จะสามารถตอบสนองความต้องการทั้งในระดับบุคคล [อันนำไปสู่การมีลูกค้า และการเกิดโอกาสทางธุรกิจ] และในระดับของสังคม [ผ่านการสร้างประโยชน์แก่ส่วนรวม]”

⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/12d044fe-617a-4131-93c2-5e0a951a095c>

Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในคณะทำงานด้านตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของยุโรปหรือ TEPSIE ได้ยึดค่านิยมของนวัตกรรมสังคม โดยอ้างอิงจากคำจำกัดความของ The Young Foundation (2012) ว่า⁵:

“Social innovations are new solutions (products, services, models, markets, processes, etc.) that simultaneously meet a social need (more effectively than existing solutions) and lead to new or improved capabilities and relationships and/or better use of assets and resources. In other words, social innovations are both good for society and enhance society’s capacity to act.”

“นวัตกรรมสังคมนั้นคือหนทางใหม่ๆ (ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ บริการ รูปแบบการดำเนินงาน ตลาด กระบวนการ ฯลฯ) ในการตอบสนองความต้องการของสังคม (ได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าหนทางและวิธีการเดิมที่มีอยู่) และนำไปสู่ขีดความสามารถ รูปแบบความสัมพันธ์ หรือแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรใหม่ๆ หรือดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นวัตกรรมสังคมนั้นส่งผลดีต่อทั้งสังคมเองและการพัฒนาขีดความสามารถในการลงมือดำเนินการสิ่งต่างๆ ในสังคม”

โดยสรุป สามารถรวบรวมคุณลักษณะที่สำคัญของนวัตกรรมสังคมจากนิยามต่างๆ ได้ดังนี้

- นวัตกรรมสังคมเป็นการพัฒนาหนทางแก้ปัญหา (Solutions) ต่างๆ ในทางสังคม หมายรวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ คุณภาพชีวิตด้วย
- รูปแบบไม่ได้จำกัดแค่เพียงผลิตภัณฑ์ เครื่องมือหรือเทคโนโลยีเท่านั้น
- เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อแก้ปัญหาของสังคม
- เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคม ทั้งเป้าหมาย และการดำเนินงาน
- เกิดการพัฒนาขีดความสามารถใหม่ ความร่วมมือ การสร้างเครือข่าย หรือยกระดับสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น
- เป็นการทำงานแบบประสานความร่วมมือกันระหว่างหลายภาคส่วน ทั้งรัฐ ธุรกิจ เอกชน ประชาสังคม และองค์กรไม่แสวงกำไร
- สามารถเกิดได้จากทุกสาขาวิชา รวมถึงด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ด้วย มิได้จำกัดแค่ด้านวิทยาศาสตร์หรือการแพทย์

⁵ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015), citing Young Foundation (2012)

โดยรวม อาจกล่าวว่า นวัตกรรมสังคม อาจเป็นนวัตกรรมในรูปแบบสินค้า ผลิตภัณฑ์ หรือกรอบกระบวนการทำงานใหม่ก็ได้ แต่ต้องสามารถตอบสนองความต้องการของสังคม โดยก่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมและพัฒนาการของผู้คนในสังคมไปด้วยกัน

1.3 นวัตกรรมสังคมและนวัตกรรมเชิงธุรกิจ

ในส่วนต่อไป จะกล่าวถึงคุณลักษณะของนวัตกรรมสังคมและนวัตกรรมธุรกิจ เพื่อให้เกิดความชัดเจนถึงจุดที่เหมือนหรือสอดคล้องกัน และจุดที่แตกต่างจากกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมโดย EU Guide to Social Innovation (2013), Pol and Ville (2009) และ กาญจนา แสงลิ้มสุวรรณ (2012) อาจสรุปลักษณะของนวัตกรรมเชิงธุรกิจ และนวัตกรรมสังคม ได้ดังต่อไปนี้

นวัตกรรมเชิงธุรกิจ

- เป็นรูปแบบหนึ่งของนวัตกรรม
- สามารถอยู่ในรูปสินค้า บริการ หรือกรอบแนวคิดก็ได้
- วัตถุประสงค์หลัก คือ การสร้างผลกำไรในเชิงพาณิชย์
- เกิดผลดีต่อสังคม แต่มักอยู่ในรูปผลพลอยได้
- ผลดีต่อสังคม อยู่ในรูป Spillovers ในทางอ้อม
- สร้างขึ้นเพื่อการเติบโตของบริษัทและองค์กรธุรกิจ
- มีลักษณะแข่งขัน และบางครั้งปกปิดข้อมูลเป็นความลับ
- ผลได้มักเป็นเชิงประสิทธิภาพ ผลผลิต ความสะดวกสบาย ฯลฯ

นวัตกรรมสังคม

- เป็นรูปแบบหนึ่งของนวัตกรรม
- สามารถอยู่ในรูปสินค้า บริการ หรือกรอบแนวคิดก็ได้
- วัตถุประสงค์สำคัญ คือ การสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม
- เกิดผลดีต่อสังคมโดยเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญ
- ผลดีต่อสังคมเกิดโดยตรง จากความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ
- สร้างขึ้นเพื่อการพัฒนาสังคม ชุมชน ประเทศ หรือโลก
- เกิดผลได้สูงสุดเมื่อมีการร่วมมือ เปิดเผย ส่งเสริมให้แพร่หลาย
- ผลได้มุ่งเน้นการสร้างสวัสดิภาพชีวิต เช่น การศึกษา สิ่งแวดล้อม

คุณสมบัติที่เหมือนกันของนวัตกรรมทั้งสองประเภทคือ นวัตกรรมทั้งคู่สามารถอยู่ในรูปแบบสินค้า บริการ หรือกรอบแนวคิดก็ได้ โดยเกิดประโยชน์ต่อสังคมทั้งคู่ อย่างไรก็ตาม จุดที่แตกต่างกันคือ นวัตกรรมทั่วไป และนวัตกรรมเชิงธุรกิจ เกิดประโยชน์ต่อสังคมเป็นผลพลอยได้ (spillovers) ในขณะที่นวัตกรรมสังคมนั้นมุ่งเน้น

ประโยชน์ต่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญ ซึ่งประโยชน์จากนวัตกรรมสังคมนั้น เกิดทั้งจากผลิตภัณฑ์หรือผลผลิตเอง และจากกระบวนการซึ่งมีลักษณะเป็นการผสานความร่วมมือระหว่างผู้เล่น (actors) หรือภาคส่วนและฝ่ายต่างๆ

อย่างไรก็ดี นวัตกรรมสังคมและนวัตกรรมธุรกิจไม่จำเป็นต้องแยกขาดออกจากกัน นวัตกรรมสังคมจำนวนมากยังเป็นนวัตกรรมธุรกิจด้วย จากกิจการเพื่อสังคมที่ต้องสามารถดำรงอยู่ได้โดยมีกำไรตามสมควร

1.4 ประเภทของนวัตกรรมสังคม

การแบ่งประเภทของนวัตกรรมสังคมนั้น สามารถกระทำอย่างกว้างหรืออย่างแคบก็ได้ โดยมีได้มีประเภทการจำแนกที่ตายตัว ทั้งนี้ โดยมากมักเป็นการจำแนกตามประเด็นหรือปัญหาที่นวัตกรรมสังคมนั้นๆ เข้าไปทำหน้าที่แก้ไข เช่น

Board of Innovation Consultancy จำแนกนวัตกรรมสังคมออกเป็น 4 ประเภทดังนี้: นวัตกรรมสังคมด้านสิ่งแวดล้อม, นวัตกรรมสังคมด้านความเท่าเทียม, นวัตกรรมสังคมด้านการเสริมสร้างโอกาส และนวัตกรรมสังคมด้านการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้ (Board of Innovation Consultancy, n.d.)

Environment innovations

- Responsible consumption of natural resources, including clean energy
- Regenerative business model: No waste and circularity of resources
- Provide a safe and clean work environment

Equality innovations

- Promote equality across ethnicity, religion, gender, sexual orientation, and disability
- Promote equal job opportunities, fair reward system, and healthy work ethics
- Provide equal accessibility to offerings

Empowerment innovations

- Encourage employee self-development and contribution
- Support the mental and physical health of employees
- Build collaborative partnerships

Community innovations

- Promote access to basic services (housing, transport, water and food, education, etc.)
- Promote local employment
- Comply with all governmental regulations

ที่มา: Board of Innovation (undated)

จากการจำแนกของ Board of Innovation นี้ นวัตกรรมสังคมสามารถจัดกลุ่มเป็น 1) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ที่เกี่ยวข้องกับการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมพลังงานสะอาด ส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมไปถึงระบบการผลิตและการทำงานที่ลดมลพิษและเพิ่มความปลอดภัย 2) ด้านการส่งเสริมความเท่าเทียม (Equality) ที่ลดการแบ่งแยกกีดกันหรืออคติทางเชื้อชาติ เพศ เพศสภาพ ศาสนา หรือต่อผู้พิการ และเสริมสร้างโอกาสความเท่าเทียมในสังคมและการทำงาน 3) ด้านการเสริมสร้างโอกาส (Empowerment) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในที่ทำงานและคุณภาพชีวิตของบุคคลในฐานะลูกจ้างและแรงงาน และ 4) ด้านการพัฒนาชุมชน (Community) ซึ่งให้ความสำคัญกับด้านสาธารณสุข คุณภาพชีวิตในชุมชนและท้องถิ่น เป็นต้น

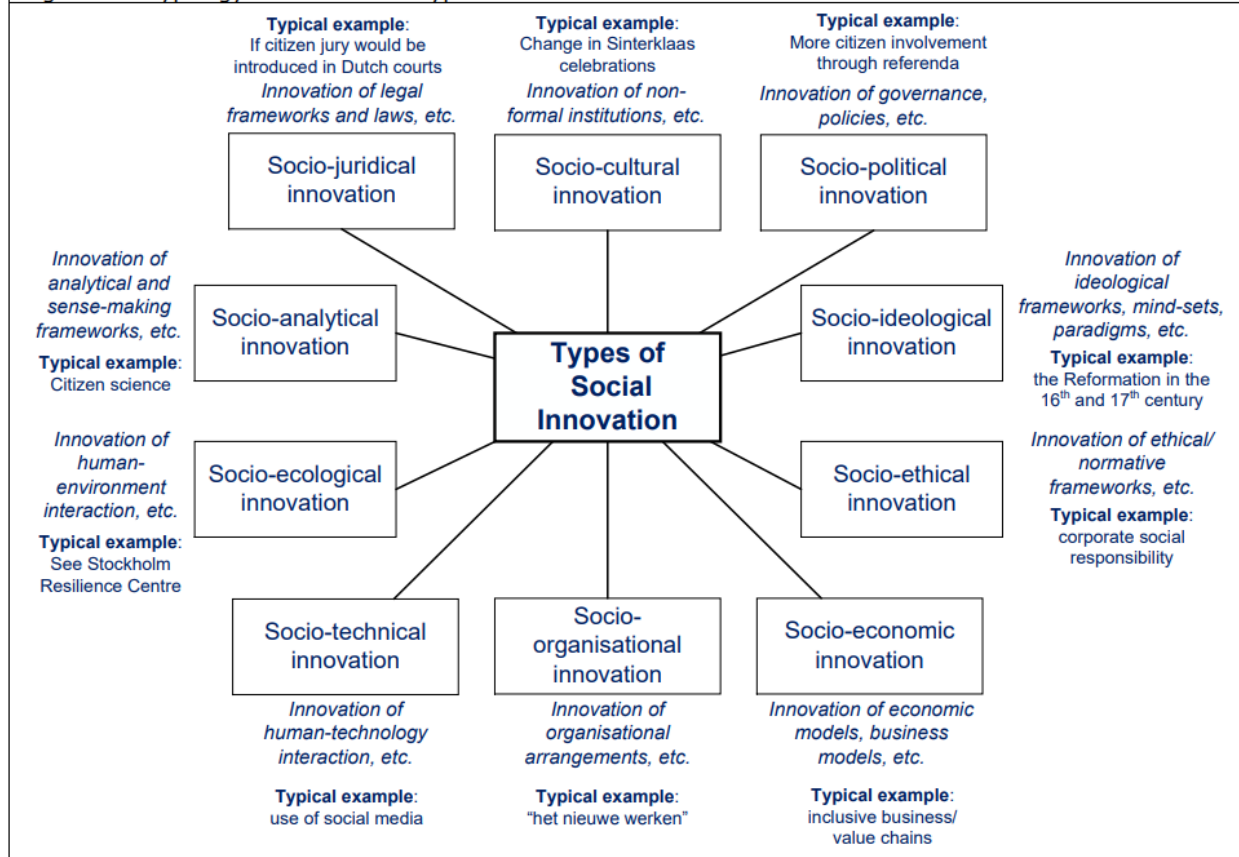
แม้ว่านี่จะเป็นตัวอย่างหนึ่งที่มีได้เป็นการกำหนดตายตัวถึงประเภทของนวัตกรรมสังคม แต่ก็เป็นการจัดประเภทรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เห็นประเภทและประเด็นหลักๆ ของนวัตกรรมสังคม ว่า โดยมากนวัตกรรมสังคมนั้นจะเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์และผู้คนในแง่มุมต่างๆ และมีประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมที่แยกย่อยออกมาอีกประการหนึ่ง

ส่วน Kleverbeck et. Al (2019) นั้น ได้แบ่งนวัตกรรมสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความเหลื่อมล้ำ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านความปลอดภัย ซึ่งไม่แตกต่างกันจากการจัดกลุ่มของ Board of Innovation มากนัก อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มเช่นนี้อาจเกิดคำถามอยู่บ้าง เช่น ประเด็นด้านสุขภาพ สาธารณสุขอาจมิได้ถูกรวมอยู่ด้วย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การจัดประเภทของนวัตกรรมสังคมในอีกหลายๆ แห่ง จึงมีการจัดประเภทที่หลากหลายขึ้น เช่น

Wigboldus (2016)⁶ กล่าวว่า จากทฤษฎีต่างๆ ในอดีตนั้น สามารถจำแนกนวัตกรรมสังคมออกได้เป็นสิบประเภทด้วยกัน ดังรูปที่ 1-3

⁶ https://www.researchgate.net/publication/315837903_Ten_types_of_social_innovation_-_a_brief_discussion_paper

Figure 1: A typology of ten different types of social innovation

รูปที่ 1-3 : ประเภทต่างๆ ของนวัตกรรมสังคม

ที่มา: Wigboldus (2016) อ้างอิงแนวคิดของ Brandon และ Lombardi (2011)

- Socio-ecological Innovation - นวัตกรรมสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
- Socio-analytical Innovation - นวัตกรรมสังคมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์
- Socio-juridical Innovation - นวัตกรรมสังคมในรูปการเปลี่ยนแปลงเชิงกฎหมายเพื่อพลเมือง
- Socio-cultural Innovation - นวัตกรรมสังคมในรูปการพัฒนา ต่อยอด ใช้นวัตกรรมธรรม
- Socio-political Innovation - นวัตกรรมสังคมในเชิงการเปลี่ยนแปลง พัฒนาระบบการเมือง
- Socio-ideological Innovation - นวัตกรรมสังคมในแง่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและอุดมการณ์
- Socio-ethical Innovation - นวัตกรรมสังคมในแง่การเปลี่ยนแปลงชุดความคิดด้านศีลธรรม ค่านิยม
- Socio-economic Innovation - นวัตกรรมสังคมในเชิงธุรกิจและกระบวนการทางเศรษฐกิจ
- Socio-organizational Innovation - นวัตกรรมสังคมในรูปการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศน์องค์กร
- Socio-technical Innovation - นวัตกรรมสังคมในรูปการสร้างปฏิสัมพันธ์มนุษย์และเทคโนโลยีใหม่ๆ

โดยการจัดกลุ่มในลักษณะนี้ ทำให้เห็นมิติต่างๆ ที่ครอบคลุมประเด็นที่หลากหลายของนวัตกรรมสังคม และการใช้งานมากยิ่งขึ้น แม้ว่าอาจเพิ่มความซับซ้อนในการจำแนกประเภทมากขึ้นบ้าง ทั้งนี้ นวัตกรรมสังคม หนึ่งๆ ไม่จำเป็นต้องอยู่ในประเภทใดประเภทหนึ่งตายตัว โดยสามารถมีลักษณะเข้าข่ายหลายๆ ประเด็น หรือประเภทได้

นอกจากนี้ อีกวิธีหนึ่งที่มีการนำมาใช้งานคือ การจัดประเภทนวัตกรรมสังคมตามเกณฑ์ที่มีการใช้งาน เป็นสากลอื่นๆ เช่น UN Sustainable Development Goals ซึ่งตัวอย่างของการจัดประเภทนวัตกรรมสังคม ในลักษณะนี้คือสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติของไทยหรือ NIA ซึ่งทำการพิจารณาและประเมินธุรกิจเพื่อสังคม และนวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นโดยอ้างอิงจากหัวข้อและประเด็นสำคัญที่ปรากฏเป็นเป้าหมายของ SDGs ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงต่อไปในรายงานส่วนหลัง

ทั้งนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติหรือ UN Sustainable Development Goals มีทั้งหมด 17 ประเด็นด้วยกัน ดังแสดงในภาพต่อไปนี้ โดยจะเห็นได้ว่า มีความครอบคลุมมิติทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพ คุณภาพชีวิต ความปลอดภัย และความเป็นธรรมในสังคม ดังรูปที่ 1-4

รูปที่ 1-4 : เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ UN Sustainable Development Goals

ที่มา: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) (undated)

โดย NIA ได้มีการจัดประเภทของนวัตกรรมสังคม (นวัตกรรมเพื่อสังคม) ออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ที่สอดคล้องกับการจัดแบ่งประเภทโดย SDGs ดังนี้

รูปที่ 1-5 : การจำแนกกลุ่มกิจกรรมนวัตกรรมการสังคม โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA)

ที่มา: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) (undated)

โดย NIA ทำการประเมินนวัตกรรมสังคมต่างๆ โดยอาศัยตัวชี้วัดที่แบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้:

- ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน
- ด้านสังคมในมิติการศึกษา
- ด้านสังคมในมิติการเงิน การจ้างงาน และสวัสดิการสังคม
- ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน
- ด้านความเป็นเมือง
- ด้านสุขภาพ
- ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
- ด้านการจัดการภัยพิบัติ

จะเห็นได้ว่า นวัตกรรมสังคมนั้น มีความหลากหลายอย่างมาก และได้มีการจัดกลุ่มประเภทที่ตายตัว หากแต่สามารถจัดแบ่งประเภทได้ตามลักษณะต่างๆ ให้เหมาะสมกับการใช้งานหรือโจทย์เชิงนโยบายและการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หากแต่นวัตกรรมสังคมไม่อาจเกิดขึ้นได้เองหรือเกิดผลสัมฤทธิ์และผลลัพธ์เพียงลำพัง โดยผลกระทบและความสำเร็จของนวัตกรรมสังคมนั้นเป็นผลลัพธ์ในลักษณะ “ยอดภูเขาน้ำแข็ง” เท่านั้น โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยเกื้อหนุน การสนับสนุน เครือข่ายและกิจกรรมที่ส่งเสริมและรักษานวัตกรรมสังคมเหล่านั้นให้สามารถเกิดขึ้น พัฒนาต่อยอด และคงอยู่ได้อย่างยั่งยืนด้วย ด้วยเหตุนี้ “ระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะได้พิจารณาประเด็นนี้โดยละเอียดในบทที่ 2 ถัดจากนี้

บทที่ 2

ระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม

ดังที่ได้กล่าวถึงนวัตกรรมสังคม และความสำคัญของระบบนิเวศไว้ในบทก่อนหน้านี้ ในบทที่ 2 นี้ จะพิจารณาถึงองค์ประกอบ ผู้เล่น ภาควิชาต่างๆ ในระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม ซึ่งมารวมกันเป็นกระบวนการในการเกิดนวัตกรรมสังคม ผ่านปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่นและภาควิชาต่างๆ

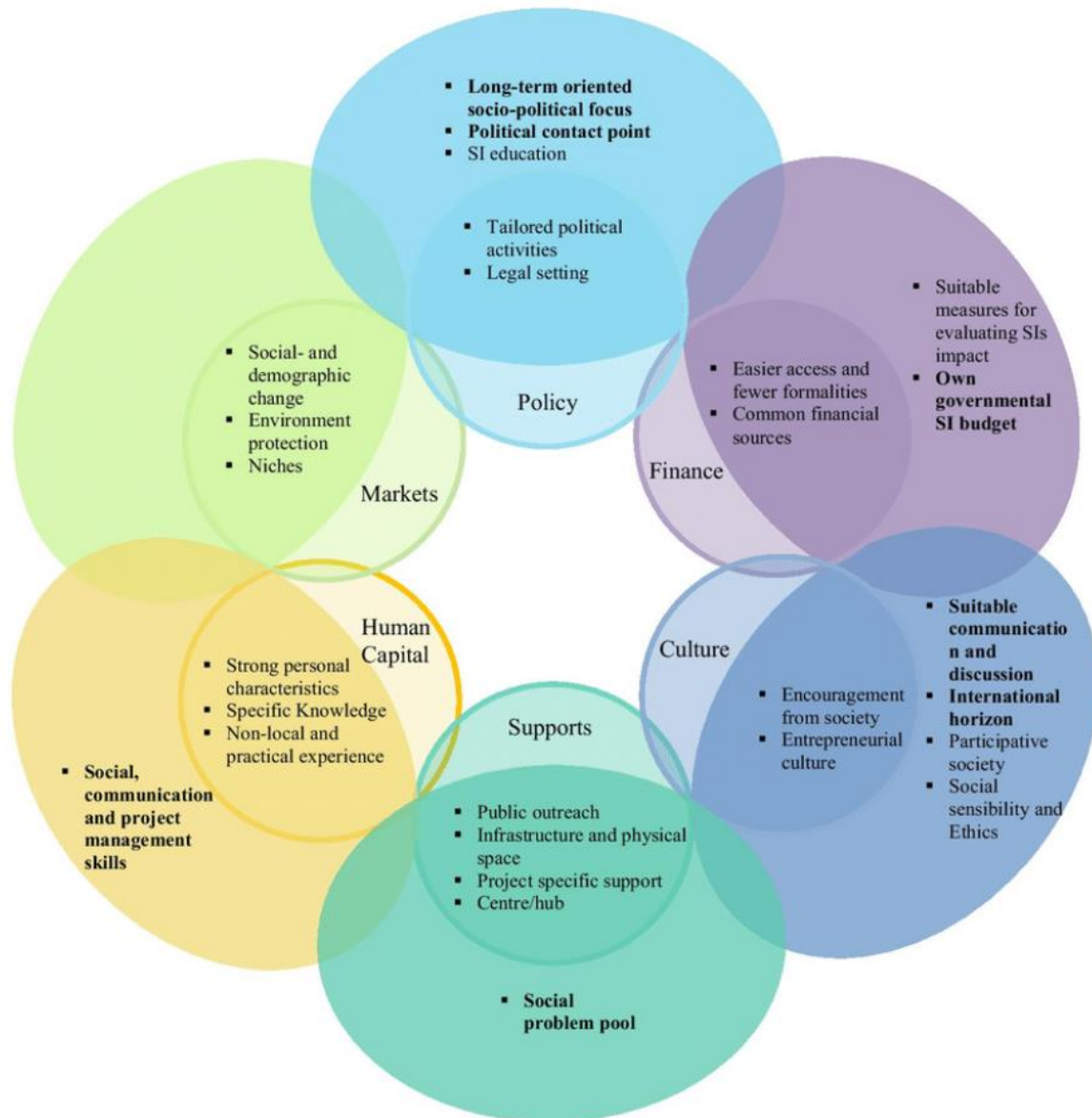
2.1 องค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม

เมื่อเราได้ทราบถึงนิยาม ลักษณะและประเภทของนวัตกรรมสังคมแล้ว ในลำดับต่อไป จะพิจารณาถึงระบบนิเวศของนวัตกรรมสังคม ว่า มีองค์ประกอบหรือผู้เล่นใดบ้าง ซึ่งจะเป็นแนวคิดพื้นฐานที่เป็นรากฐานของกรอบการจัดทำตัวชี้วัดและการศึกษาเชิงวิชาการในบทที่ 2 ต่อไป

เมื่อพิจารณารูปที่ 2-1 (ในหน้าถัดไป) นั้น จะเห็นได้ว่า Audretsch, Eichler and Schwarz (2022) ได้จัดทำแผนภาพสำหรับแสดงระบบนิเวศนวัตกรรม ทั้งนวัตกรรมโดยทั่วไป (Conventional innovation) และนวัตกรรมสังคม (Social Innovation) เปรียบเทียบกัน โดยวงกลมขนาดเล็กด้านใน แสดงถึงองค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมทั่วไป ส่วนวงกลมด้านนอกแสดงถึงองค์ประกอบที่เพิ่มขึ้นมา สำหรับระบบนิเวศของนวัตกรรมสังคม

ซึ่งองค์ประกอบทั้งหกประเภทของระบบนิเวศนวัตกรรม ได้แก่

- ปัจจัยภายในตลาด (Markets) เช่น ความต้องการของผู้บริโภค
- มิติเชิงนโยบาย (Policy) เช่น ด้านการเมืองและกฎหมาย
- มิติด้านการเงิน (Finance) เช่น การเข้าถึงบริการทางการเงิน
- มิติด้านวัฒนธรรม ค่านิยมในสังคม (Culture) เช่น ค่านิยมผู้ประกอบการ
- มิติด้านการสนับสนุน (Supports) เช่น ระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง
- มิติด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) เช่น ทักษะ แรงงานคุณภาพ

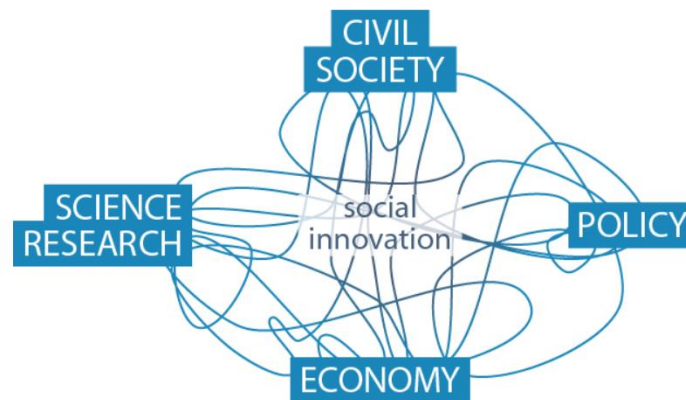
รูปที่ 2-1 : องค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม

ที่มา: Audretsch, Eichler and Schwarz (2022)

นอกจากนี้ จากรูปที่ 2-1 นี้ จะเห็นได้ว่า ระบบนิเวศนวัตกรรมทั่วไป และระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมนั้นมีคุณลักษณะพื้นฐานและความต้องการพื้นฐานที่มีได้แตกต่างกันเกินไปมากนัก อย่างไรก็ตามด้วยความละเอียดอ่อนของนวัตกรรมสังคมและประเด็นทางสังคมที่นวัตกรรมเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นเพื่อรับมือมันจึงทำให้ระบบนิเวศและกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคม ต้องอาศัยคุณลักษณะต่างๆ บางประการเพิ่มขึ้นมาจากปัจจัยพื้นฐานข้างต้น (วงกลมด้านใน) ได้แก่

- การรักษาเป้าหมายเพื่อสังคม ในกระบวนการทางการเมืองในระยะยาว (มิติเชิงนโยบาย)
- จุดเชื่อมต่อหรือจุดประสานงาน (contact point) ทางการเมือง (มิติเชิงนโยบาย)
- มาตรการประเมินผลและวัดผลกระทบทางสังคมที่มีประสิทธิภาพ (มิติด้านการเงิน)
- งบประมาณเพื่อส่งเสริม สนับสนุน พัฒนานวัตกรรมสังคมจาก/ของ รัฐบาล (มิติด้านการเงิน)
- กลไกการสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการสร้างความเข้าใจ (มิติด้านวัฒนธรรมและค่านิยม)
- กระบวนการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเชิงรุกในสังคม (มิติด้านวัฒนธรรมและค่านิยม)
- ความรับรู้ ความตื่นตัว และศีลธรรมในสังคม (มิติด้านวัฒนธรรมและค่านิยม)
- กระบวนการรับรู้และรับมือปัญหาที่สังคมเผชิญ (social problem pool) (มิติด้านการสนับสนุน)
- กระบวนการสื่อสารทางสังคม และทักษะการบริหารโครงการ (มิติด้านทรัพยากรมนุษย์)

The ecosystem of social innovation

Source: SI-DRIVE

EPRS | European Parliamentary Research Service

รูปที่ 2-2 : องค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม ของสหภาพยุโรป

ที่มา: The European Parliamentary Research Service

ดังภาพที่ 2-2 นี้ คือกรอบแนวทางของ EU และรัฐสภายุโรป ซึ่งกล่าวว่าระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมนั้น มีผู้เล่นที่สำคัญสี่ภาคส่วนด้วยกัน คือ

- ภาควิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการวิจัย (Science and Research)
- ภาคประชาสังคมและพลเมือง (Civil Society)
- ระบบเศรษฐกิจและตลาด (The Economy)
- ภาคการเมืองและนโยบาย (Policy)

ทั้งนี้ นวัตกรรมสังคมจะเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อนและไม่ตายตัว ซึ่งแสดงด้วยเส้นยุ่งเหยิงระหว่างผู้เล่นในทั้งสี่ภาคส่วนนี้ และเกิดเป็นนวัตกรรมสังคมขึ้น (European Parliamentary Think Tank, 2016)

RESINDEX by agent

	Potential Capacity for Innovation	Social Orientation	Social Innovation
Businesses	MEDIUM	LOW	LOW
Non-profit Organisations	MEDIUM	MEDIUM	LOW
Universities	HIGH	LOW	LOW
Technology centres	HIGH	MEDIUM	LOW
REGIONAL	MEDIUM	LOW	LOW

Source: RESINDEX 2012 Survey, SINNERGIAK – INNOBASQUE (2013)

รูปที่ 2-3 : องค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม โดย ResIndex Innobasque

ที่มา: Innobasque (2013)

ส่วนรูปที่ 2-3 นำมาจากรอบแนวคิดการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของ Innobasque หรือสำนักงานนวัตกรรมแห่งแคว้นบาสก์ (เขตปกครองพิเศษภายในประเทศสเปน) ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป โดยในกรอบแนวคิดดังกล่าวนั้น จำแนกผู้เล่นในระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ภาคธุรกิจ และกิจการ (Business), องค์กรไม่แสวงกำไร (Non-profit Organizations), มหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษา (Universities) และ ศูนย์ความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยี (Technology Centers)

อย่างไรก็ดี การจะใช้วิธีการจำแนกองค์ประกอบของระบบนิเวศโดย Innobasque นี้ ย่อมมีข้อวิพากษ์อยู่บ้าง ว่าขาดองค์ประกอบของภาคการเมือง ภาคนโยบายระดับชาติ หน่วยงานรัฐ และภาคประชาสังคมไป

จากกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมและผู้เล่นหรือองค์ประกอบต่างๆ ที่ได้กล่าวถึงมานี้ มีข้อสังเกตว่า แม้การจำแนก แบ่งกลุ่มของผู้เล่น จะมีความหลากหลายแตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียดการจัดหมวดหมู่หรือแม้แต่ความครอบคลุม แต่ใจความสำคัญยังคงสอดคล้องกัน นั่นคือ ระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยสิ่งหลักๆ คือ ความร่วมมือของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ การเมือง

และนโยบาย ภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ ภาคองค์กรไม่แสวงกำไร ภาควิชาการ ตลอดจนภาคการเงินหรือแม้แต่ธนาคาร ซึ่งแม้การจัดหมวดหมู่อาจแตกต่างกันบ้าง แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมที่ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพนั้น ควรต้องส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างผู้เล่นต่างๆ ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้น

2.2 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นและองค์ประกอบต่างๆ ในระบบนิเวศ

หลังจากที่เราได้พิจารณาถึงองค์ประกอบและผู้เล่นต่างๆ ในระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมแล้ว จะทำการพิจารณากรอบแนวคิดด้านกระบวนการเกิดนวัตกรรมสังคมและปฏิสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

FIG. 1. Integrated model for measuring social innovation.

รูปที่ 2-4 : กรอบแนวคิดกระบวนการในการเกิดนวัตกรรมสังคม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นต่างๆ

ที่มา: Krlev, Bund and Mildemberger (2014) - เพิ่มการอธิบายโดยผู้จัดทำ

การศึกษาของ Krlev, Bund and Mildemberger (2014) นั้น ได้จัดทำแผนภาพแสดงกรอบแนวคิดด้านนวัตกรรมสังคม จากการศึกษาวรรณกรรมปริทัศน์ ในภูมิภาคยุโรป ในกรอบของโครงการ TEPSIE (Theoretical, Empirical, and Policy Foundations for Building Social Innovation in Europe) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กล่าวได้ว่ากระบวนการเกิดนวัตกรรมสังคมแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ I) Entrepreneurial Activity โดยผู้ประกอบการ ในฐานะจุดกำเนิดนวัตกรรม II) Framework Conditions หรือกรอบสถานการณ์เงื่อนไขแวดล้อมต่างๆ โดยจำแนกย่อยเป็น I. มิติเชิงสถาบันและกฎเกณฑ์ II. มิติด้านทัศนคติของสังคม III. มิติการเข้าถึงทรัพยากร ทุน และความรู้ และ IV. มิติด้านการเมืองและนโยบาย III) Field-specific Outputs and Outcomes คือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในรูปผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือผลลัพธ์ในรูปนามธรรมหรือผลกระทบทางบวกต่อสังคม

กรอบแนวคิดนี้ ยอมรับแนวทางว่า นวัตกรรมเกิดจากการที่ธุรกิจมองเห็นโอกาสหรือความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง อย่างไรก็ดี ปัจจัยเงื่อนไขแวดล้อม (วงกลมสีเหลือง) จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดพฤติกรรม และการตัดสินใจของผู้ประกอบการ รวมถึงกำหนดว่า แนวคิดนวัตกรรมใด จะถูกพัฒนาบ้าง และในทิศทางใด

ในกรอบแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยมองว่า นวัตกรรมสังคมมีจุดเริ่มต้นจากองค์กรหรือหน่วยธุรกิจ แต่การจะเติบโตและเกิดเป็นผลลัพธ์ได้จริงนั้น จะได้รับอิทธิพลมาก จากเงื่อนไขแวดล้อมทั้งสี่ด้าน (สีเหลือง) ซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งสองทางระหว่างปัจจัยในองค์กร กับตัวสภาพแวดล้อมเอง จากนั้น จึงเกิดเป็นผลลัพธ์ทั้งในระดับองค์กร และระดับสังคม (สีส้ม) ต่อไป จากนั้นขึ้นผลลัพธ์ของนวัตกรรม จะก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในกรอบเงื่อนไขแวดล้อม หรือสร้างโจทย์ใหม่ ที่เริ่มต้นวงจรของการเกิดนวัตกรรมโดยผู้ประกอบการ (สีเทา) อีกครั้ง

การตอบสนองต่อเงื่อนไขต่างๆ ในสังคม จะเป็นสองแหล่งกำเนิดหลัก ที่ผลักดันกระบวนการเกิดนวัตกรรมสังคม เริ่มจากการขับเคลื่อนนวัตกรรมโดยผู้ประกอบการ I) Entrepreneurial Activity โดยได้รับอิทธิพลจากเงื่อนไขแวดล้อมตามมิติที่ 2, II) Framework Conditions ซึ่งเริ่มจากการก่อตัวของแนวคิด และคัดเลือกแนวคิดเพื่อจัดทำนวัตกรรมในขั้นนำร่องหรือ Prototype จากนั้น เงื่อนไขแวดล้อมจะกำหนดว่า นวัตกรรมนำร่องใด จะได้รับการจัดสรรทรัพยากร เพื่อดำเนินการในระยะยาว จนไปถึงขั้นการสร้างผลลัพธ์ตาม III) Field-specific Outputs and Outcomes ต่อไป

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการหรือผู้ริเริ่ม ที่กล้ารับความเสี่ยงในการสร้างนวัตกรรม และมองเห็นโอกาส จะกำหนดรูปร่าง ทิศทาง ของนวัตกรรมสังคมที่จะเกิดขึ้น โดยในการศึกษาดังกล่าวนั้น คณะผู้วิจัยได้เห็นว่า เงื่อนไขที่เป็นนามธรรม ปทัสถาน หรือกรอบกฎเกณฑ์สถาบันนั้น มีความสำคัญต่อการเกิดนวัตกรรมสังคม ไม่น้อยกว่าทรัพยากรเชิงวัตถุ ตัวเงิน หรือปัจจัยการผลิต

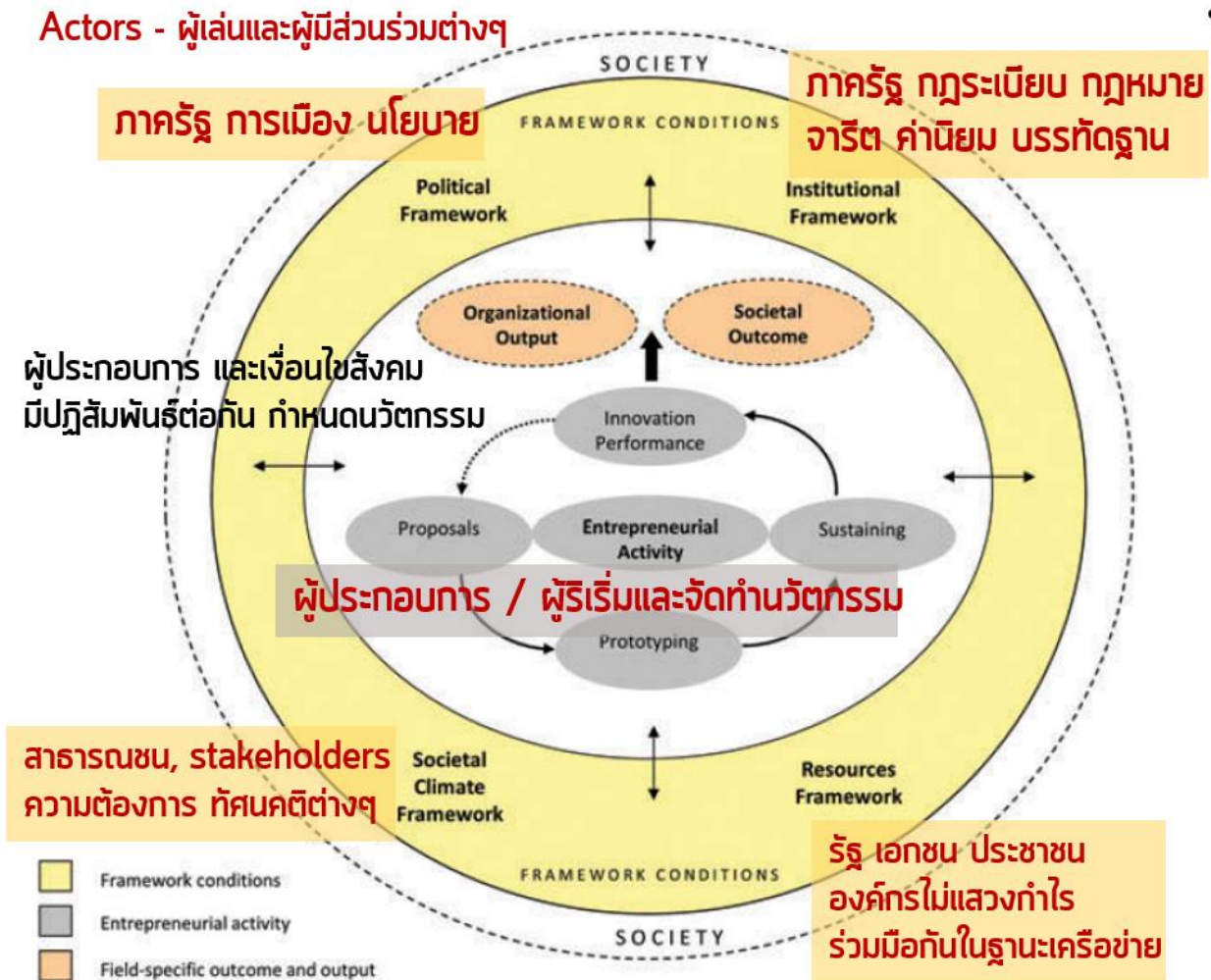

FIG. 1. Integrated model for measuring social innovation.

รูปที่ 2-5 : บทบาท และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นต่างๆ ในกระบวนการเกิดนวัตกรรมสังคม

ที่มา: Krlev, Bund and Mildenerger (2014) - เพิ่มการอธิบายโดยผู้จัดทำ

ในกรณีของนวัตกรรมสังคมนั้น บ่อยครั้งถือกันว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “ผู้คน” มีความสำคัญสูงสุดในการโยกย้ายถ่ายเททรัพยากรที่จำเป็น ให้นวัตกรรมสังคมเกิดขึ้นได้จริง และเป็นคุณลักษณะเด่นของนวัตกรรมสังคม ที่ไม่ได้จำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีหรือวิทยาการเพียงอย่างเดียว

อนึ่ง บางครั้งอาจมีคำถามว่า นวัตกรรมสังคมจำเป็นต้องเกิดจากผู้ประกอบการหรือธุรกิจอย่างเดียวหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากแบบจำลองใน Krlev, Bund and Mildenerger (ibid.) นั้น กล่าวโดยมุ่งเน้นบทบาทและความสำคัญของภาคธุรกิจเอกชนและผู้ประกอบการ ในการสร้างนวัตกรรม อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในเนื้อหาที่สำคัญแล้ว พบว่า มิได้จำเป็นต้องเป็นภาคธุรกิจหรือผู้ประกอบการเพียงอย่างเดียวที่เป็นผู้ริเริ่มสร้างนวัตกรรม โดยในกรณีที่นวัตกรรมมิได้มาจากผู้ประกอบการหรือธุรกิจนั้น ชุมชน หรือผู้เล่นในพื้นที่ก็อาจทำหน้าที่ บทบาท

ในการรับผิดชอบและผลักดันนวัตกรรมแทนผู้ประกอบการได้เช่นกัน อาจกล่าวได้ว่า บทบาทหลักของ “ผู้ประกอบการ” นั้น แท้จริงคือ “ผู้ริเริ่ม/รับผิดชอบ/ผู้ผลักดัน” นวัตกรรมสังคมนั่นเอง ซึ่งเมื่อพิจารณาในลักษณะนี้ ก็มิได้มีความจำเป็นที่จะต้องจำกัดบทบาทของผู้ริเริ่มสร้างนวัตกรรมสังคมไว้แต่ภาคเอกชนและธุรกิจเท่านั้น แต่บทบาทนี้สามารถเกิดขึ้นได้จากผู้เล่นต่างๆ ในสังคมที่มีบทบาท (function) คล้ายๆ กัน และเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนอื่นๆ ริเริ่มนวัตกรรมสังคมของตนได้ด้วย

หลังจากนั้น กรอบแนวคิดและการศึกษาของ Krlev, Bund and Mildenerberger ได้ทำการรวบรวมตัวชี้วัด (metrics) ต่างๆ ที่มีความน่าเชื่อถือของสอดคล้องกับกรอบการศึกษาที่แสดงดังภาพไว้ข้างต้น จากกรอบการชี้วัดกรณีศึกษาราว 45 โครงการ และทำการคัดกรองลงมาเป็นชุดตัวแปรเพื่อร่างกรอบการวัดนวัตกรรมสังคมโดยพิจารณาจาก (1) ความสอดคล้องต่อกรอบทฤษฎีที่ได้จัดทำขึ้น (2) ความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับเลือกใช้งานของตัวแปร ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงในส่วนแนวคิดการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศต่อไป

2.3 สรุปบทบาทและผลผลิตของผู้เล่นและองค์ประกอบต่างๆ ในระบบนิเวศ

ดังตารางที่ 2-1 ด้านล่าง และกรอบแนวคิดที่ได้กล่าวถึงมาในข้างต้น สามารถสรุปผู้เล่นกลุ่มต่างๆ และบทบาทในระบบนิเวศได้ดังนี้

- **ผู้ประกอบการ หรือ ผู้ริเริ่มนวัตกรรม** (ในกรณีที่มีใช้ธุรกิจ) - เป็นผู้เห็นโอกาสสร้างนวัตกรรม จากนั้นนำแนวคิดมาพัฒนาจนเกิดนวัตกรรม โดยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยและเงื่อนไขต่างๆ ในสังคม และมีผลลัพธ์คือ แนวคิด นวัตกรรมต้นแบบ และกลั่นกรองทั้งสองสิ่งจนเกิดนวัตกรรมสังคมที่ใช้งานได้จริงต่อไป
- **ประชาชนและสาธารณชน** - เป็นผู้ที่พบเห็น สัมผัสและได้รับผลจากประเด็นปัญหา (pain points) ต่างๆ โดยตรง และเป็นผู้ส่งผลกระทบต่อเงื่อนไข ความต้องการ มาตรฐานและค่านิยมในสังคม นอกจากนี้ยังมีบทบาทต่อทิศทางการพัฒนานวัตกรรมออกสู่ตลาดของผู้ประกอบการหรือผู้สร้างนวัตกรรมด้วยพฤติกรรมทางเลือกของผู้บริโภค และยังมีบทบาทในการสนับสนุนและเป็นแนวร่วมผลักดันนวัตกรรมสังคมอีกด้วย โดยสร้างผลผลิตคือข้อมูล โจทย์ปัญหา การผลักดันและสนับสนุน อุดหนุนนวัตกรรมไปจนถึงการเป็นแหล่งของทรัพยากร ทุนมนุษย์ ความรู้และความร่วมมือ
- **หน่วยงานรัฐและหน่วยงานนโยบาย** - เป็นผู้กำกับดูแลและใช้งานกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ กฎหมาย ให้เอื้ออำนวย (facilitate) การเกิดนวัตกรรม และดำเนินงานในหน้าที่ความรับผิดชอบให้เป็นไปด้วยดี เกื้อกูลต่อระบบนวัตกรรมและสังคม รวมถึงการประสานและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เล่นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางครั้งต้องอาศัยองค์กรส่วนกลางเป็นผู้ประสานและเชื่อมโยง มีผลผลิตต่อระบบนิเวศนวัตกรรม คือ เงื่อนไขเชิงบวกในทางสถาบัน (institutional conditions) ที่เอื้ออำนวยให้เกิดนวัตกรรมสังคมและความร่วมมือต่างๆ อย่างไม่ติดขัด ลดอุปสรรค และมีแนวทางที่ชัดเจนระหว่างภาคส่วนต่างๆ

ตารางที่ 2-1 : ผู้เล่นและบทบาทของผู้เล่นในระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม

Actors	Action	Output/Outcome
Entrepreneurs - ผู้ประกอบการธุรกิจ (หรือ Innovators - ผู้สร้างนวัตกรรม ในกรณีที่มีได้เกิดจากธุรกิจ)	- มองเห็นโอกาสในการสร้างนวัตกรรม หรือหาทางปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขในสังคม - สร้างแนวคิดที่จะนำไปสู่นวัตกรรม โดยได้รับอิทธิพลจากบรรยากาศแวดล้อมและสถานการณ์ในสังคม - แนวคิดและต้นแบบนวัตกรรมที่เกิดขึ้น จะถูกคัดกรองด้วยปัจจัยทางสังคม และความต้องการของสังคม - กระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคม จะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นวงจร เกิดซ้ำ และพัฒนาต่อเนื่อง	- แนวคิด (Ideas) ที่เป็นรากฐานของนวัตกรรมสังคม - นวัตกรรมต้นแบบ (Prototypes) ที่คัดกรองจากแนวคิดที่ใช้งานได้จริง - นวัตกรรมที่ออกสู่ตลาดในวงกว้างได้จริง (Sustaining stage) จากการคัดเลือกของสังคม ตามบริบทเงื่อนไขแวดล้อมต่างๆ และส่งผลต่อสังคม
People - ประชาชน สาธารณชน	- เป็นผู้ที่ประสบกับประเด็นปัญหาต่างๆ โดยตรง มีความต้องการแก้ปัญหา และแสดงออก - มีอิทธิพลต่อค่านิยม ปทัสฐาน มาตรฐาน ความเชื่อ ในสังคม ว่า สังคมควรยึดถือค่านิยมวิธีคิดใด - พฤติกรรม การเลือก การยอมรับ ความคาดหวัง ของผู้บริโภค จะกำหนดทิศทางของนวัตกรรมสังคม - ให้ความร่วมมือ สนับสนุนทรัพยากร ช่วยเผยแพร่และเป็นแนวร่วมต่อนวัตกรรมสังคมที่ได้รับการยอมรับ	- การสื่อสารโจทย์ปัญหา จากความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง - การผลักดัน เรียกร้อง การเห็นความสำคัญของปัญหา และการสนับสนุน อุดหนุน แก่ธุรกิจและภาคส่วนที่แก้ไขปัญหาผ่านวิธีการต่างๆ - เป็นแหล่งของทรัพยากร ทุนมนุษย์ ความรู้ ความร่วมมือที่สำคัญ
Policy Agents and Government Organizations - หน่วยงานรัฐและหน่วยงานนโยบาย	- กฎเกณฑ์ กฎระเบียบ กฎหมาย ต้องเอื้ออำนวยต่อการเกิดและเติบโตของนวัตกรรม ไม่เป็นอุปสรรค - มีบทบาทในการนำผู้เกี่ยวข้อง (stakeholders) ต่างๆ มารวมกัน เพื่อสร้างความร่วมมือ - กำหนดและสื่อสารนโยบายไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อประสานการทำงานของผู้เล่นต่างๆ ให้สอดคล้องกัน	- เงื่อนไขเชิงสถาบันในทางดี ที่ส่งเสริมนวัตกรรมสังคม และนำสู่การปฏิบัติ - ความร่วมมือ ประสานงาน นำผู้เล่นต่างๆ มาสร้างปฏิสัมพันธ์ อันนำไปสู่นวัตกรรมสังคม โดยมีทิศทางที่ชัดเจน
Politicians - นักการเมือง	- รับประเด็นปัญหาของประชาชน สาธารณชนเป็นวาระ เพื่อกำหนดเป็นนโยบายของฝ่ายบริหารต่อไป - ตระหนักถึงความสำคัญ ของนวัตกรรม และนวัตกรรมสังคม และบรรจุไว้ในแผนนโยบายระยะยาว - ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างสุจริต โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และน่าเชื่อถือ - สร้างระบบโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และระบบสนับสนุน ที่เอื้อต่อนวัตกรรม ขึ้นในประเทศ	- การดำเนินงาน จากปัญหาที่ประชาชนประสบ - แผนนโยบายระยะยาวที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างนวัตกรรมสังคม - ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นและสนับสนุนนวัตกรรม
Third Sector Agencies/NGOs - องค์กรไม่แสวงกำไร	- ให้บริการต่อสังคมและสาธารณชน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพันธกิจองค์กร - เป็นกระบอกเสียงให้แก่ประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน หรือกลุ่มชายขอบต่างๆ - ผลักดันการแก้ปัญหาในภาคการเมือง (political lobbying)	- กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งบ่อยครั้งขาดแคลนหรือไม่ได้รับการสนใจจากภาครัฐกิจ รัฐ หรือผู้เล่นอื่นๆ เท่าที่ควร - การเป็นกระบอกเสียงรับฟัง ถ่ายทอด ผลักดัน จากประชาชนสู่ภาคการเมือง
Financial Institutions - สถาบันการเงิน	- เป็นแหล่งทรัพยากรทุน และช่วยในการบริหารจัดการความเสี่ยงแก่ผู้ประกอบการ - ลดข้อจำกัด หรืออุปสรรคในการเข้าถึงเงินทุนและทรัพยากรลง - คัดเลือกลั่นกรองนวัตกรรม แนวความคิด ที่สามารถใช้งานได้จริง ตามกลไกการเงิน	- เงินทุน สินทรัพย์ การเข้าถึงแหล่งทุนในการดำเนินกิจกรรม - การปรับเปลี่ยนเงื่อนไขด้านทรัพยากรและทุนในระบบนิเวศ ให้สะดวกยิ่งขึ้น - สนับสนุนนวัตกรรมที่มีกระแสตอบรับหรือความเป็นไปได้ในเชิงพาณิชย์
Universities, Academic and Research Entities - สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานด้านวิชาการ การวิจัยและเทคโนโลยี	- ผลิตเทคโนโลยี วิทยาการและองค์ความรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดนวัตกรรม (enabling technologies) - เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือทางวิชาการ แก่ผู้ประกอบการนวัตกรรม - ผลิตทรัพยากรมนุษย์ ทุนมนุษย์ ที่มีทักษะ ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการนวัตกรรม	- องค์ความรู้ที่เป็นรากฐานหรือปัจจัยสนับสนุนต่อนวัตกรรมสังคม - ทรัพยากรความรู้ ความเชี่ยวชาญ เครือข่าย ที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน - แรงงานและผู้เชี่ยวชาญ บัณฑิต ที่มีทักษะที่ผู้ประกอบการต้องการ

แหล่งข้อมูล: Krlev, Bund and Mildemberger (2014), Hoelscher, Mildemberger and Bund (2015), Kleverbeck et al. (2019), Innobasque (2013), Audretsch, Eichler and Schwarz (2022), European Parliamentary Think Tank (2016), รวบรวมสรุปโดยผู้จัดทำ

- **ภาคการเมืองและนักการเมือง** – เป็นองค์ประกอบที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับหน่วยงานรัฐและหน่วยงานนโยบายอย่างมาก แต่ในส่วนนี้ได้ทำการแยกพิจารณาออกมา เนื่องจากมองว่าหน่วยงานรัฐนั้นมีหน้าที่หลักคือดำเนินตามนโยบาย ในขณะที่ภาคการเมือง นักการเมือง รัฐบาล มีหน้าที่กำหนดนโยบายเพื่อให้หน่วยงานรัฐและองค์กรรัฐต่างๆ ปฏิบัติตาม ด้วยเหตุนี้ จึงพิจารณาภาคการเมืองแยกออกมาในฐานะหน่วยกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรับฟังปัญหาที่ประชาชนพบและประเด็นต่างๆ ในสังคม ตลอดจนมีวิสัยทัศน์ที่ตระหนักถึงความสำคัญของนวัตกรรม และมีการบรรจุเป็นวาระนโยบายระยะยาว นอกจากนี้ ยังต้องดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างโปร่งใส สุจริต และมีประสิทธิภาพ รวมถึงจัดให้มีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการเกิดนวัตกรรม จึงเรียกได้ว่าภาคการเมืองนั้นเป็นผู้เล่นหนึ่งที่มีความสำคัญและอิทธิพลอย่างสูงต่อระบบนิเวศนวัตกรรม โดยผลผลิตหลักของภาคการเมืองคือ การดำเนินงานที่ยึดโยงกับปัญหาที่ประชาชนประสบ การมีแผนที่เอื้ออำนวยต่อนวัตกรรมระยะยาว และการมีระบบโครงสร้างพื้นฐานและระบบการเมืองที่ดี
- **ภาคองค์กรไม่แสวงกำไร** – มีบทบาทที่สำคัญคือการให้บริการและตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณชน ตามพันธกิจขององค์กร นอกจากนี้ยังมีบทบาทเป็นกระบอกเสียง หรือผลักดันโน้มน้าว (lobbying) ให้เกิดความตื่นตัวและเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเกิดผลผลิตคือ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ การเป็นกระบอกเสียงแทนประชาชนหรือกลุ่มชายขอบ และสร้างความรับรู้ (awareness) ต่อประเด็นสำคัญและปัญหาต่างๆ
- **ภาคการเงินและสถาบันการเงิน** – มีบทบาทคือเป็นแหล่งทุนและทรัพยากรทางการเงิน และยังทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดนวัตกรรมและกิจกรรมต่างๆ ได้โดยไม่ติดขัด รวมถึงมีบทบาทในการคัดสรรแนวคิดและนวัตกรรมที่ใช้งานได้จริงตามกลไกทางตลาดการเงินอีกด้วย ซึ่งเป็นผลผลิตที่ส่งผลต่อรูปร่างและการก่อตัวของนวัตกรรมในขั้นต่างๆ
- **ภาควิชาการ สถาบันอุดมศึกษา และภาคการวิจัยและเทคโนโลยี** – มีหน้าที่หลักคือการผลิตเทคโนโลยีและองค์ความรู้แก่สังคมและภาคส่วนอื่นๆ และเป็นแหล่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ ทุนมนุษย์ ออกสู่ตลาดแรงงาน และยังมีบทบาทเป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนด้านวิชาการแก่ผู้เล่นต่างๆ ซึ่งอาจมองได้ว่า บทบาทสำคัญของภาควิชาการและอุดมศึกษาคือการผลิตทุนความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างไรก็ดี สถาบันอุดมศึกษายังสามารถใช้เครือข่ายและความร่วมมือในการผลักดันให้เกิดการริเริ่มนวัตกรรมได้เอง รวมถึงการเข้ามามีบทบาทเป็นผู้เล่นสำคัญในการพัฒนาเชิงพื้นที่และท้องถิ่นได้อีกด้วย

เมื่อเราได้ทราบถึงนิยามและลักษณะของนวัตกรรมสังคมในบทที่แล้ว และระบบนิเวศ องค์ประกอบ และกระบวนการการสร้างนวัตกรรมสังคมในบทนี้ ลำดับต่อไป จะทำการพิจารณาถึงกรอบแนวคิดในการจัดทำตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคม จากกรณีศึกษาต่างๆ ในบทที่ 3

บทที่ 3

กรอบแนวคิด การจัดทำตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคมและวรรณกรรมปริทัศน์

หลังจากที่ในบทนี้ จะพิจารณาถึงกรอบแนวคิดของการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศจากกรณีศึกษาของต่างประเทศ โดยจากการศึกษา ได้พิจารณาตัวอย่างการจัดทำชุดตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมที่ทำขึ้นใหม่ 4 กรอบแนวคิดด้วยกัน ซึ่งจะได้นำเสนอแนวคิดต่างๆในบทนี้ ดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดการวัดและประเมินนวัตกรรมสังคมที่ใช้กันแพร่หลาย
2. กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมตามประเภทองค์กร ในภูมิภาคของ Innobasque (2013)
3. กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมจำแนกตามประเด็นท้าทายของ Hoelscher, Mildenerberger, Bund and Gerhard (2015) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่เชื่อมโยงกับ Krlev, Bund and Mildenerberger (2014) ที่ได้กล่าวถึงโดยสังเขปในบทที่ 2 ก่อนหน้า
4. กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคม จำแนกตามขั้นตอนกิจกรรม/กระบวนการ ของ Kleverbeck et. al. (2019)
5. กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมตามแนวทางของ Krlev, Mildenerberger and Bund (2014)

จากนั้น จะสรุปถึงใจความสำคัญของกรอบแนวคิดการวัดและจัดทำตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศ เพื่อเป็นพื้นฐานของแนวทางการประยุกต์ใช้ในกรณีของประเทศไทยในบทต่อไป

3.1 กรอบแนวคิดการวัดและประเมินนวัตกรรมสังคมที่ใช้กันแพร่หลาย

ในขั้นต้นจะกล่าวถึงวิธีพื้นฐานในการวัดและประเมินนวัตกรรมสังคมโดยทั่วไปก่อน ซึ่งวิธีเหล่านี้มีการรวบรวมสรุปไว้โดย Mulgan (2010) และ Antadze and Westley (2012) โดยเป็นวิธีในการประเมินและชี้วัดผลลัพธ์หรือผลลัพธ์ของนวัตกรรมสังคม โดยอาศัยเครื่องมือที่มีอยู่ หากแต่ยังมิได้มีการสร้างเครื่องมือใหม่หรือชุดตัวชี้วัดใหม่ๆ ขึ้น โดย Mulgan และ Antadze and Westley (ibid.) นั้น ได้สรุปประเภทของการประเมินนวัตกรรมสังคมไว้ 10 วิธีด้วยกัน โดยแต่ละวิธีมีข้อดีและข้อเสียต่างกันไป ดังนี้:

- **Cost-benefit Analysis** – เป็นวิธีการวัดและประเมินพื้นฐาน เปรียบเทียบค่าปัจจุบันของต้นทุนต่อผลได้ โดยมีข้อจำกัดคือ เป็นการวัดแบบพื้นฐานที่อาจก่อให้เกิดข้อถกเถียงเกี่ยวกับการให้น้ำหนักและการประมาณค่าผลตอบแทนและมูลค่าต่างๆ
- **Stated Preferences** - เป็นการสอบถามประชาชนที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายว่า ยินดีจ่ายเงินปริมาณเท่าใด เพื่อให้เกิดสินค้าและบริการนี้ เพื่อทราบถึงระดับความต้องการและจุดคุ้มทุน แต่ข้อจำกัดคือ คำตอบด้วยวาจาที่ได้จากการสอบถามนั้น บ่อยครั้งมักไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมจริง (ดังที่มีคำกล่าวว่ ไม่มีการวัดมูลค่าจากการสอบถามใด จะแม่นยำเท่าการที่ลูกค้าซื้อผลิตภัณฑ์นั้นจริงหรือไม่ – Nothing indicates demand better than paying customers. คำตอบอาจไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริง)

ตารางที่ 3-1 : แนวทางการวัดและประเมินนวัตกรรมสังคม ในรูปแบบพื้นฐานที่พบบ่อย

Table 1. Ten ways to measure social value

Method	Description	Example	Problems
Cost-benefit analysis/ Cost-effectiveness analysis	The most widely used family of tools; counts up costs and benefits (usually using some of the methods described below), and then applies discount rates. Often used for large public programs.	A recent study in the UK found that using a mix of drug treatment, surveillance, and behavioral interventions instead of prison saved taxpayers up to \$130,000 per offender (and up \$300,000 if savings to victims were included). ^a	Disagreements about the actual numbers and weightings in the calculation, as well as the conclusions of the analysis.
Stated preferences	Asks people what they would pay for a service or outcome	A typical example would ask people what they might pay to preserve an endangered species or build a park.	Stated preferences often do not correlate with actual behaviors.
Revealed preferences	Examines the choices that people have actually made to infer the relative worth of different options.	A researcher analyzes house-buying patterns and real estate prices to infer how much people value public parks.	Few fields have enough usable data.
Social impact assessment/social return on investment assessment	Estimates the direct costs of an action, the probability of it working, and the likely change in future outcomes, sometimes with discount rates.	There are literally hundreds of tools of this kind, including Acumen Fund's Best Available Charitable Option Ratio methodology. Jed Emerson's blended value methods; and various Center for High Impact Philanthropy methods.	Disagreements about numbers, weightings, and conclusions; values; how to handle time and discount rates; and intended audience of the calculation.
Public value assessment ^b	Judges how much the public values a service.	The British Broadcasting Corporation assessed its public value.	Not rigorous enough.
Value-added assessment	In education, assesses how much a school adds to the quality of its pupils.	Recent uses often show that apparently successful schools are actually good at attracting clever pupils.	Sometimes too complex for parents or the media to understand.
Quality-adjusted life years/disability- adjusted life years assessment	In health care policy and research, accounts for patients' objective health and patients' subjective experiences.	Widely used set of measures. Provides a common way to judge the relative effectiveness of clinical treatments and public health measures.	Can be controversial when a particular treatment is not cost-effective.

(continued)

Impact Metrics for Social Innovation 139

ที่มา: Mulgan (2010)⁷ อ้างถึงใน Antadze and Westley (2012)⁸

⁷ <https://cmsimpact.org/wp-content/uploads/2016/01/Eurodiaconia-Measuring-Social-Value.pdf>

⁸ https://uwaterloo.ca/waterloo-institute-for-social-innovation-and-resilience/sites/ca.waterloo-institute-for-social-innovation-and-resilience/files/uploads/files/impact_metrics_for_si_barriers_or_bridges.pdf

ตารางที่ 3-1 (ต่อ) : แนวทางการวัดและประเมินนวัตกรรมสังคม ในรูปแบบพื้นฐานที่พบบ่อย

N. Antadze & F.R. Westley

Table 1. (Continued)

Method	Description	Example	Problems
Life satisfaction assessment	Judges social projects and programs by how much extra income people would need to achieve an equivalent gain in life satisfaction.	An imaginative study in Wales showed that modest investments in home safety, which cost about 3 percent as much as home repairs, generated four times more life satisfaction. ^c	New approach that remains unproven; highly sensitive to input assumptions.
Government accounting measures	In government, accounts for government spending and its effects.	France's <i>bilansocietal</i> is a set of 100 indicators showing how enterprises affect society. Italy has a similar <i>bilanciosociale</i> .	Much variability across regions; disagreements about which indicators to include.
Other field-specific assessments	Every field has its own cluster of metrics.	A recent Young Foundation study identified nearly 30 measures of value in the built environment, including artificial neural networks, hedonic price models, fuzzy logic, autoregressive integrated moving averages methods, and triple bottom line property appraisals. ^d	Diversity of these measures means that they are little used for public decision making.

Notes: ^aMatrix Knowledge Group (2007).

^bSee also Moore (1995).

^cDolan and Metcalfe (2008). The OECD's Beyond GDP program has also collected a huge range of work on the measurement of well-being and societal progress.

^dYoung Foundation and CABI (2006).

Source: Mulgan (2010, p. 41), *Stanford Social Innovation Review*.

ที่มา: Mulgan (2010) อ้างถึงใน Antadze and Westley (ibid.)

- **Revealed Preferences** – เพื่ออุดช่องโหว่ของคำตอบที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมการจ่ายเงิน หรือสนับสนุนจริง จึงเกิดวิธีการประเมินนี้ขึ้น โดยดูจากข้อมูลการซื้อขาย อุดหนุน สนับสนุน หรือจ่ายเงินที่เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ดี วิธีนี้แม้จะมีความแม่นยำทางหลักการสูง แต่มีข้อจำกัดคือ การได้มาซึ่งข้อมูลที่ละเอียด ครบถ้วน และมีคุณภาพ มีต้นทุนทั้งเวลาและตัวเงิน และความซับซ้อนสูงมาก และมีเพียงไม่กี่สาขาหรือประเด็นเท่านั้นที่มีข้อมูลที่เพียงพอ
- **Social Impact Assessment / Social Return on Investment Assessment** – อยู่ในรูปของการประเมินต้นทุนที่เกิดจากทางเลือกต่างๆ โดยพิจารณาความเป็นไปได้และความน่าจะเป็นของความสำเร็จโดยมุ่งหวังให้เป็นการประเมินที่แม่นยำและสมจริง แต่ข้อจำกัดคือ มีคำถาม ข้อโต้แย้ง และโต้แย้งเกี่ยวกับข้อสมมติฐาน การคาดประมาณและข้อสรุป รวมถึงจุดต่างๆ ในกระบวนการได้
- **Public Value Assessment** – เป็นการประเมินโดยคร่าวๆ ว่าสาธารณชนให้มูลค่าและคุณค่าความสำคัญกับบริการหนึ่งๆ มากน้อยเพียงใด แต่จุดด้อยคือ ฤทธิพจน์วิจารณ์ว่าไม่ได้เข้มข้นหรือมีมาตรฐานที่มากเพียงพอในเชิงวิชาการ
- **Value-added Assessment** – Antadze and Westley (ibid.) อธิบายว่า เป็นวิธีการประเมินที่ใช้ในแวดวงการศึกษา เพื่อประเมินว่า การศึกษาในโรงเรียนเพิ่มมูลค่าทุนมนุษย์แก่นักเรียนผู้เรียนได้อย่างไร แต่ข้อจำกัดของวิธีนี้ นอกจากจะจำกัดอยู่ในด้านการศึกษาในโรงเรียนเสียเป็นส่วนใหญ่แล้วยังยากต่อการสื่อสารให้สาธารณชนและประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าใจอีกด้วย
- **Quality-adjusted Life Years** – เป็นการประเมินถึงคุณภาพชีวิตของคนไข้ ที่เปลี่ยนแปลงจากการรับการรักษา หากแต่มีประเด็นข้อห่วงใยคือ อาจเกิดประเด็นอ่อนไหวเมื่อแนวทางการรักษาหนึ่งๆ มีการประเมินว่าไม่คุ้มค่าหรือคุ้มทุนเกิดขึ้น
- **Life Satisfaction Assessment** – เป็นการประเมินผลได้ของโครงการทางสังคมบนพื้นฐานตรรกะที่เทียบความพึงพอใจที่เกิดจากประโยชน์ของโครงการนั้นๆ กับรายได้ในรูปตัวเงินที่ต้องเพิ่มขึ้นเพื่อให้ความพึงพอใจของบุคคลเทียบเท่ากัน (กล่าวคือ ระหว่างได้รับประโยชน์จากโครงการเชิงสังคมนี้ แต่รายได้เท่าเดิม เทียบกับมีคุณภาพชีวิตทางสังคมเท่าเดิม ต้องมีรายได้เพิ่มขึ้นเท่าใดจึงจะมีความพึงพอใจเท่ากัน เป็นหลักเศรษฐศาสตร์) แต่มีข้อจำกัดคือ ผลสรุปมีความอ่อนไหวต่อข้อสมมติและแบบจำลองอย่างยิ่ง และมีช่องให้เกิดประเด็นข้อกังขาและความผิดพลาดในทางปฏิบัติสูง
- **Government Accounting** – เป็นการประเมินการใช้จ่ายโครงการของรัฐ โดยมีข้อเสียคือ รัฐและพื้นที่แต่ละแห่งมีมาตรฐานและกระบวนการที่แตกต่างกันมาก และใช้ตัวแปรต่างกัน
- **วิธีในกลุ่มอื่นๆ** ที่มีได้กล่าวมาข้างต้น – Antadze and Westley (ibid.) จัดกลุ่มวิธีการประเมินย่อยๆ อื่นๆ ราว 30 ประเภทไว้ในกลุ่มเบ็ดเตล็ดนี้ โดยให้ข้อสังเกตว่า วิธีการในกลุ่มนี้มีการนำมาใช้ไม่มาก และไม่แพร่หลายนัก อนึ่ง Antadze and Westley แนะนำให้ใช้กระบวนการที่เรียกว่า Developmental Evaluation ที่มีการนำเสนอโดย Patton (2011) แทน

อย่างไรก็ดี ในการศึกษาครั้งนี้ เรามุ่งเน้นให้ความสนใจกับการพิจารณาแนวทางการวัดและจัดทำตัวชี้วัดใหม่ๆ ในด้านนวัตกรรมสังคม โดยผู้จัดทำต้องการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ แนวทาง และเงื่อนไขในการจัดทำชุดตัวชี้วัดใหม่ๆ สำหรับนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศโดยรอบ ด้วยเหตุนี้ จึงได้ทำการศึกษาพิจารณากรอบแนวคิด 4 ชุดหลัก ซึ่งจะเป็นรากฐานของข้อเสนอเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการจัดเก็บหรือจัดทำชุดตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของประเทศไทยในบทที่ 4 ต่อไป ซึ่งจะกล่าวถึงวิธีการ (approach) ทั้งสี่แนวทางในส่วนที่ 3.2 – 3.5 ดังนี้:

3.2 กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมตามประเภทองค์กร ในภูมิภาคของ Innobasque (2013)

โครงการ ResIndex นั้น เป็นโครงการทดลองจัดทำตัวชี้วัดนำร่องด้านนวัตกรรมสังคมที่จัดทำขึ้นในเขตปกครองตนเองแคว้นบาสก์ (เขตปกครองพิเศษในประเทศสเปน) โดยมีลักษณะเป็นตัวชี้วัดในระดับภูมิภาค (แคว้น) ที่วัดกิจกรรมด้านนวัตกรรมสังคมภายในภูมิภาค โดย Basque Innovation Agency

โดย ResIndex แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วน ดังจะได้กล่าวถึงต่อไปนี้

Index of Potential Capacity for Innovation, by agent					
	Capacity for Knowledge	Capacity for Learning	Capacity for Socialisation	Capacity for Development	Capacity for Association
Businesses	MEDIUM	HIGH	HIGH	MEDIUM	LOW
Non-profit Organisations	MEDIUM	HIGH	HIGH	HIGH	MEDIUM
Universities	HIGH	HIGH	HIGH	MEDIUM	MEDIUM
Technology centres	HIGH	HIGH	HIGH	HIGH	HIGH
REGIONAL	MEDIUM	HIGH	HIGH	MEDIUM	MEDIUM

Source: RESINDEX 2012 Survey, SINNERGIAC – INNOBASQUE (2013)

รูปที่ 3-1 : การประเมินศักยภาพพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรมโดยรวมของ ResIndex
ที่มา: ResIndex Innobasque (2012-2013)

ส่วนแรก เป็นการประเมินขีดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในภาพรวม โดยแยกตามภาคส่วนที่ส่วน คือ ภาคธุรกิจองค์กรไม่แสวงกำไรหรือ NGOs, มหาวิทยาลัย และศูนย์ความเป็นเลิศทางเทคโนโลยีต่างๆ ก่อนจะนำมาคิดคะแนนรวมของพื้นที่

ขีดความสามารถนี้จะถูกแบ่งออกเป็น ขีดความสามารถด้านความรู้เชิงวิชาการ ขีดความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาศักยภาพ ขีดความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์ภายในองค์กร ขีดความสามารถในการนำแนวคิดใหม่ๆ มาใช้งาน และขีดความสามารถในการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กร

Potential Capacity			
	Dimension	Indicator	Interpretation
Knowledge Capacity	Supply of knowledge-generating investigators within the organisation	Proportion (30%) of contracted personnel dedicated to research activities	Identifies the critical (minimal) mass for the production and dissemination of the knowledge at an organisation's disposal
Learning Capacity	Development of competency training activities	Degree of achievement in competency training at an organisational level	Identifies the impact of competency training according to the various levels within the organisation
Capacity for Socialisation (internal)	Existence of internal mechanisms for the exchange of ideas, information, knowledge	Degree of implantation of regular mechanisms for the exchange of ideas, knowledge and relevant information for the organisation's activities	Identifies the level of impact in the capacity to socialise ideas, information and knowledge among the organisation's different levels
Capacity for Association (external)	Development of activities to form links with external agents (networking, cooperation and strategic alliances)	Intensity of association with external agents for the exchange of information and knowledge	Identifies the existence and degree of intensity of the external links within organisations
Development Capacity	Application of new ideas, prototypes and activities resulting from the generation of new ideas	Degree of intensity in developing projects / prototypes applied by the organisation	Identifies the ability of organisations to implement new ideas for projects and prototypes

รูปที่ 3-2 : ชุดตัวชี้วัดการประเมินศักยภาพพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรม ที่ ResIndex พิจารณา
ที่มา: ResIndex Innobasque (ibid.)

โดยถือว่า ชีตความสามารถหาประการในส่วนนี้ เป็น “Potential capacity” หรือศักยภาพที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม ResIndex มองว่า ศักยภาพในการสร้างนวัตกรรมนี้ หากมิได้มีการนำมาใช้งานจริง ก็ย่อมเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย ด้วยเหตุนี้ ศักยภาพที่องค์กรต่างๆ มีอยู่ แม้จะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จำเป็นต่อการพัฒนานวัตกรรม และนวัตกรรมสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็มิได้เป็นเงื่อนไขที่เพียงพอต่อการเกิดนวัตกรรมสังคมที่ยั่งยืน

Index of Social Orientation, by agent				
	Acquisition of Knowledge	Development of Social Projects	Impact of Social Projects	Governance
Businesses	LOW	LOW	LOW	LOW
Non-profit Organisations	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	LOW
Universities	LOW	LOW	LOW	LOW
Technology centres	HIGH	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM
REGIONAL	LOW	LOW	LOW	LOW

Source: RESINDEX 2012 Survey, SINNERGIAC – INNOBASQUE (2013)

รูปที่ 3-3 : ชุดตัวชี้วัดความสนใจและโน้มน้าวใจต่องานด้านสังคม ที่ ResIndex พิจารณา
ที่มา: ResIndex Innobasque (ibid.)

รูปที่ 3-3 แสดงชุดตัวชี้วัดในชั้นที่ 2 ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสนใจและโน้มน้าวใจต่องานด้านสังคม (Social Orientation) ขององค์กรประเภทต่างๆ ที่ ResIndex พิจารณา ว่า เมื่อองค์กรมีศักยภาพพื้นฐานด้านการสร้างนวัตกรรมโดยทั่วไปแล้ว มีความสนใจหรือความเต็มใจ หรือความโน้มน้าวใจที่จะอุทิศการดำเนินงานและทรัพยากรมาเพื่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์เชิงสังคมได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งเมื่อประกอบกับตัวชี้วัดในชั้นที่ 3 หรือ Social Innovation ที่เกิดขึ้นจริง ก็จะเป็นภาพรวมของชุดตัวชี้วัดของ ResIndex ว่าองค์กรทั้งสี่ประเภท มีกิจกรรมและผลสัมฤทธิ์ด้านนวัตกรรมสังคมมากเพียงใด

Realized Capacity						
	Definition	Indicator	Interpretation			
Access to knowledge for social projects (innovative and non-innovative)	1.1. Monitoring of social matters	Existence of individuals or units intended to identify needs / social demands (0 or 1)	Identifies whether organisation resources are allocated to map needs and identify opportunities for innovation		2.3. Diversity in the manner of social intervention (technological, cultural, etc.) in social projects	Degree of diversity (0-100%) in the manner of social intervention for the development of social projects Identifies a variety of social intervention methods. The more ways to intervene, the greater the organisational skills to develop social projects
	1.2. Diversity in the sources of ideas for the development of social projects	Degree of diversity (0 - 100%) of the sources of ideas for social projects	Diversity in the sources of ideas expresses different competencies to access new knowledge	Impact of social projects (innovative and non-innovative)	3.1. Degree of diversity in the social impact of social projects (different audiences)	Degree of diversity (0-100%) in social dissemination of social project outcomes Identifies the extent to which the outcomes of social projects are disseminated among different populations
	1.3. Diversity in cooperating partners for the development of social projects	Degree of diversity (0-100%) in cooperating partners for the development of social projects	Diversity in cooperating partners (businesses, universities, NGOs, etc.) expresses access to different types of knowledge and a variety of cooperation skills		3.2. Degree of diversity in the organisational impact of social projects	Degree of diversity (0-100%) in the improvement within organisations as a result of carrying out social projects Identifies different improvements and learning processes within the organisation as a result of carrying out social projects
Development of projects (innovative and non-innovative)	2.1. Diversity in the sources of financing (capital resources, public and private funds) for the development of social projects	Degree of diversity (0-100%) in the sources of financing for the development of social projects	Identifies a variety of funding sources. The more varied the major sources, the greater the organisational skills to develop social projects		3.3. Degree of diversity in the impact of social projects within a sector (health, education, environment, social services)	Degree of diversity (0-100%) in the sectors impacted by social projects Identifies a variety of sectors impacted by projects
	2.2. Diversity in the types of evaluation of social projects	Degree of diversity (0-100%) in the types of evaluation for the development of social projects	Identifies a variety of ways to evaluate social projects. The more varied the evaluation processes, the greater the organisational skills to develop social projects	Governance of Social Projects (innovative and non-innovative)	4.1. Degree of social governance (levels of target population's involvement in social projects)	Degree of participation (0-100%) of the target population in the project Identifies the intensity with which the target population participates in the development of the project

รูปที่ 3-4 : ชุดตัวชี้วัดความสนใจและโน้มเอียงต่องานด้านสังคม ที่ ResIndex พิจารณา
ที่มา: ResIndex Innobasque (ibid.)

รูปที่ 3-4 นั้น แสดงถึงเกณฑ์การวัดการนำศักยภาพเชิงนวัตกรรมที่มีอยู่ในรูปที่ 3-2 มาใช้งานในเชิงสังคม จนเกิดผลสัมฤทธิ์ขึ้นจริง ไม่ว่าจะเป็น การติดตามประเด็นทางสังคมต่างๆ, ความหลากหลายของการแสวงหาแนวคิดเพื่อสร้างนวัตกรรมสังคม, ความหลากหลายในการแสวงความร่วมมือเพื่อโครงการทางสังคม, ความหลากหลายของการจัดหาแหล่งทุน, ความหลากหลายของระเบียบวิธีการประเมินโครงการด้านสังคม, ความหลากหลายของมาตรการแทรกแซงหรือพัฒนาเชิงสังคมที่เกิดจากโครงการต่างๆ, ความหลากหลายของผลกระทบที่เกิดขึ้น, และธรรมาภิบาลโครงการ (วัดจากการได้มีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่โครงการ)

จะเห็นได้ว่า มาตรการการประเมินผลสัมฤทธิ์และโครงการนวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นจริงของ ResIndex นั้น ให้ความสำคัญกับความหลากหลายในด้านต่างๆ อย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยขาเข้า (inputs) ของโครงการนวัตกรรมสังคม ไปจนถึงกระบวนการ และผลลัพธ์ขาออก (outputs) โดยแสดงให้เห็นว่า ResIndex มองว่า ประสิทธิภาพของโครงการนวัตกรรมสังคมที่ดีนั้น จะมาจากความหลากหลายและความยืดหยุ่นที่ไม่ตายตัว กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการวัดว่า กิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นนั้น มีความจริงจัง ต่อเนื่อง และเป็นกิจจะลักษณะจริงเพียงใด มิได้เป็นภารกิจที่จัดทำขึ้นอย่างชั่วคราวหรือเป็นการจัดทำเพื่อให้มีโครงการทางสังคมเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ต้องสามารถใช้งานได้จริงด้วย

ในแง่ ResIndex จึงถือว่า การเกิดนวัตกรรมสังคมนั้น ต้องมีเงื่อนไขด้วยกันใน 3 ระดับ นั่นคือ 1.) ต้องมี ศักยภาพและขีดความสามารถพื้นฐานในการสร้างนวัตกรรม หากแต่ยังไม่เพียงพอ เนื่องจากศักยภาพนั้นต้องถูกใช้งาน ผ่านความสนใจต่อประเด็นทางสังคม จนเกิดเป็นนวัตกรรมสังคมขึ้นจริงด้วย ซึ่งในส่วนนี้ ResIndex ประเมินว่า ในภาพรวมนั้น องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ภูมิภาคของแคว้นบาสก์ที่ตนทำการพิจารณานั้น มีศักยภาพในระดับ ปานกลางค่อนข้างสูง มีความสนใจต่อประเด็นทางสังคมในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ หากแต่มีการลงมือปฏิบัติ และเกิดผลสัมฤทธิ์จริงต่อนวัตกรรมสังคมในระดับที่ยังต่ำอยู่ ในปีทำการสำรวจ (2013) ดังรูปที่ 3-5 และ 3-6

Index of Social Innovation, by agent				
	Acquisition of Knowledge	Development of Social Projects	Impact of Social Projects	Governance
Businesses	LOW	LOW	LOW	LOW
Non-profit Organisations	LOW	LOW	LOW	LOW
Universities	LOW	LOW	LOW	LOW
Technology centres	MEDIUM	MEDIUM	MEDIUM	LOW
REGIONAL	LOW	LOW	LOW	LOW

Source: RESINDEX 2012 Survey, SINNERGIAC – INNOBASQUE (2013)

รูปที่ 3-5 : ชุดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมสังคม ที่ ResIndex พิจารณา
ที่มา: ResIndex Innobasque (ibid.)

จุดหนึ่งที่น่าสนใจคือ ในประเภทของหน่วยงาน/องค์กร สี่ประเภทที่ทำการศึกษานั้น ศูนย์ความเป็นเลิศด้านเทคโนโลยี (Technology centres) มีทั้งศักยภาพ ความโน้มเอียงเชิงสังคม และผลสัมฤทธิ์ของนวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นจริง อยู่ในระดับที่สูงกว่าหน่วยงานหรือองค์กรประเภทอื่นๆ อย่างเห็นได้ชัด (ดังรูปที่ 3-1, 3-3 และ 3-5) แม้ว่าผลรวมหรือภาพรวมของความโน้มเอียงทางสังคม และนวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นจริงในภูมิภาคจะยังอยู่ในระดับต่ำ

จากผลการศึกษาของ ResIndex Innobasque นี้ นอกจากทำให้เห็นว่า องค์กรประเภทต่างๆ (อย่างน้อยในพื้นที่ภูมิภาคแคว้นบาสก์ที่ทำการศึกษานี้) มีคุณลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไบบ้างในด้านขีดความสามารถนวัตกรรม ความสนใจต่อสังคม และการเกิดสัมฤทธิ์ผลนวัตกรรมสังคมจริง โดยศูนย์ความเป็นเลิศทางเทคโนโลยีมีความโดดเด่นและเหมาะสมที่สุดต่อการผลักดันนวัตกรรมสังคม ในพื้นที่กรณีตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ และประเด็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ gap หรือช่องว่างด้านขีดความสามารถที่เกิดขึ้น ดังรูปที่ 3-6 โดยกล่าวได้ว่า องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ในภูมิภาคแคว้นบาสก์ที่ทำการศึกษานี้ มีขีดความสามารถด้านนวัตกรรมในระดับปานกลางค่อนข้างสูง หากแต่นวัตกรรมสังคมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งมีได้เกิดจากการขาดขีดความสามารถในการสร้างนวัตกรรมพื้นฐาน แต่เกิดจากสองปัจจัยประกอบกัน ได้แก่ 1) องค์กร หน่วยงาน และผู้เล่น มีความสนใจต่อประเด็นทางสังคมน้อย (ในกรณีขององค์กรประเภทธุรกิจ และสถาบันอุดมศึกษา ในพื้นที่ที่ทำการสำรวจพิจารณา) และ 2) องค์กรที่มีศักยภาพเชิงนวัตกรรม และมีความสนใจในประเด็นและการดำเนินงานทางสังคมนั้น ยังมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ของนวัตกรรมทางสังคมน้อยอยู่ในทางปฏิบัติ (ในที่นี้อาศัยตัวชี้วัดด้านความหลากหลายของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตขาออกของโครงการ ซึ่งในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ) ในกรณีของหน่วยงานประเภทองค์กรไม่แสวงกำไร และศูนย์ความเป็นเลิศทางเทคโนโลยี

RESINDEX by agent			
	Potential Capacity for Innovation	Social Orientation	Social Innovation
Businesses	MEDIUM	LOW	LOW
Non-profit Organisations	MEDIUM	MEDIUM	LOW
Universities	HIGH	LOW	LOW
Technology centres	HIGH	MEDIUM	LOW
REGIONAL	MEDIUM	LOW	LOW

Source: RESINDEX 2012 Survey, SINNERGIAC – INNOBASQUE (2013) **เกิด gap**

รูปที่ 3-6 : แสดงขีดความสามารถด้านนวัตกรรมและนวัตกรรมสังคมในแต่ละชั้น ชี้ให้เห็น gap
ที่มา: ResIndex Innobasque (ibid.)

ดังนี้ จะทำให้ทราบถึงจุดช่องว่างหรือจุดที่สมรรถนะและขีดความสามารถที่องค์กรต่างๆ มี ขาดตอนลงจนไม่อาจเกิดเป็นนวัตกรรมสังคมที่แพร่หลายหรือเป็นรูปธรรม

ในขั้นท้ายสุด รายงานการศึกษาของ ResIndex ได้ทำการสรุปค่าดัชนีนวัตกรรมสังคมในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ทำการศึกษาไว้เป็นค่าตัวเลข ดังรูปที่ 3-7 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับความสามารถของหน่วยงานประเภทต่างๆ ด้านนวัตกรรมทั่วไปและนวัตกรรมสังคมในรูปของค่าตัวเลข ซึ่งช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

	Potential Capacity for Innovation	Social Orientation	Social Innovation
Businesses	54	9	3
Non-profit Organisations	65	35	4
Universities	78	22	5
Technology centres	100	59	28
REGIONAL	66	23	5

Source: RESINDEX survey 2012, SINNERGIAC – INNOBASQUE (2013)

รูปที่ 3-7 : แสดงค่าดัชนีด้านนวัตกรรมสังคมในชั้นต่างๆ ของพื้นที่แคว้นบาสก์ จำแนกตามประเภทองค์กร
ที่มา: ResIndex Innobasque (ibid.)

วิธีของ ResIndex มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด โดยข้อดีคือ เป็นการพยายามสร้างแนวทางการวัดกิจกรรมด้านนวัตกรรมสังคมขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยสอดคล้องกับทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคม และระบบนิเวศที่ได้กล่าวถึงในรายละเอียดแล้วข้างต้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การชี้วัดได้จริงและยังมีการจำแนกประเภทของผู้เล่นและองค์กรในภูมิภาคที่ทำการศึกษา โดยมีการคำนวณดัชนีที่ละเอียดสำหรับองค์กรแต่ละประเภทในแต่ละขั้นตอนและแง่มุมของกิจกรรมอีกด้วย ซึ่งนับว่าเป็นความก้าวหน้าที่ไม่พบที่ใดมากนักมาก่อน

ส่วนข้อจำกัดของระเบียบวิธีการศึกษาและจัดทำตัวชี้วัดของ ResIndex Innobasque นี้คือ แม้กระบวนการจะมีมาตรฐานทางวิชาการและมีการพิจารณาในรายละเอียดอย่างกว้างขวางครอบคลุมแต่ยังมีลักษณะเป็นการวัดและประเมินในลักษณะเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะบริบทของแคว้นบาสก์เองอยู่โดยมาก (แม้จะมีนัยหลายประการซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในบริบทอื่นได้ก็ตาม) และมีได้เป็นชุดตัวชี้วัดที่จัดทำขึ้นเพื่อให้พร้อมเปรียบเทียบระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมในระดับสากล แต่เป็นการประเมินภายในประเทศหรือพื้นที่เป็นหลัก ส่วนข้อจำกัดประการต่อไปคือ ยังมิได้มีการประเมินขีดความสามารถ ศักยภาพและผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคการเมือง รัฐบาล หรือภาคการเงิน และยังมีลักษณะเป็นการพิจารณาในภาพย่อยแบบ Supply-side ของหน่วยงานที่ประเภทที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ มากกว่าจะเป็นการพิจารณาทั้งระบบนิเวศในภาพรวม

ข้อจำกัดประการสุดท้ายซึ่งผู้จัดทำของ ResIndex กล่าวถึงไว้คือ การจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมนั้น นอกจากมีความซับซ้อนสูงแล้ว ข้อมูลยังไม่สามารถได้มาโดยง่าย เนื่องจากยังได้มีการจัดทำ รวบรวมข้อมูลสถิติที่สมบูรณ์พร้อมใช้งานไว้ในที่ใดอย่างหนึ่งเป็นกิจจะลักษณะมากนัก จึงทำให้การสร้างดัชนีและชุดตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมเป็นเรื่องที่มีความยากและท้าทาย และดัชนีที่เกิดขึ้นก็ยากต่อการเปรียบเทียบระหว่างภูมิภาค และมักใช้งานในเชิงการประเมินได้ในระดับภูมิภาคหรือภายในพื้นที่ในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนออกมาในดัชนีของ ResIndex เช่นกัน

3.3 กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมจำแนกตามประเด็นท้าทายของ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015)

กรอบแนวคิดต่อไปที่จะทำการศึกษาพิจารณาในรายงานชุดนี้ คือแนวคิดของ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแนวทางตัวชี้วัดหลักของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) ที่ได้กล่าวถึงในบทก่อนหน้านี้ โดยแนวคิดของ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015) นี้ มีลักษณะเป็นการประยุกต์กระบวนการและแนวคิดการทำดัชนีชี้วัดนวัตกรรมสังคมในประเด็นของผู้พลีภัยชาวต่างด้าว ในประเทศเยอรมนี

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ แนวทางนี้ แม้จะเป็นแนวทางที่มีการพัฒนาขึ้นบ้างจากจากกรอบแนวคิดของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางการพิจารณาระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมในภาพรวม แต่มีลักษณะต่างกันโดยเป็นการพิจารณาวัฒนธรรมสังคมในประเด็นย่อยหนึ่งๆ เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาชุดนี้ จึงให้น้ำหนักกับแนวทางของ Krlev, Bund and Mildenerger มากกว่า แม้จะเป็นกรอบแนวคิดที่เกิดขึ้นก่อน อย่างไรก็ตาม หลักการและแนวทางหลายประการของ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015) นั้น สามารถนำมาพิจารณาเป็นประโยชน์ได้

แนวทางของ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard นี้ จำแนกรอบการพิจารณาระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมและตัวชี้วัดเป็นสองส่วน ดังตารางที่ 3-2 (ส่วนที่ 1) และรูปที่ 3-8 (ส่วนที่ 2) ในหน้าถัดไป

ในตารางที่ 3-2 นั้น แสดงถึงการวิเคราะห์ในส่วนครึ่งแรกของ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (ibid.) ซึ่งอ้างอิงมาจากการศึกษาของ Bund (2013) อีกทอดหนึ่ง และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดก่อนหน้าของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) นั่นคือ ทำการจัดกลุ่มและจำแนกองค์ประกอบ ปัจจัย ผู้เล่น และโครงสร้างที่สนับสนุนระบบนิเวศและนวัตกรรมสังคม จากการศึกษาวรรณกรรมปริทัศน์ โดยได้อ้างองค์ประกอบของระบบนิเวศออกมา 6 องค์ประกอบด้วยกัน คือ 1) มิติทรัพยากรเข้า 2) มิติด้านสถาบัน 3) มิติด้านการเมือง 4) มิติด้านประชาสังคม 5) หน่วยงาน กิจกรรมและความร่วมมือ และ 6) ผลลัพธ์ ดังแสดงในตารางที่ 3-2

กล่าวคือ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard มองว่า นวัตกรรมสังคมจะเกิดขึ้นและส่งผลสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางดีต่อสังคมได้จริงนั้น ต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวย โดยมีทั้งทรัพยากรเข้าที่เพียงพอ มิติเชิงสถาบันในสังคมที่ส่งเสริม ภาคการเมืองที่ให้ความสำคัญ และบรรยากาศและบริบททางสังคมที่เหมาะสม ตลอดจนกิจกรรมจากภาครัฐกิจเอกชน ผู้ประกอบการ ที่ผลักดันให้โอกาสเหล่านี้เกิดเป็นนวัตกรรมสังคมขึ้นจริง

ตารางที่ 3-2 : ผู้เล่นและบทบาทของผู้เล่นในระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม

Level	Framework Conditions				Entrepreneurial Activities	Societal Output/ Outcome
Sublevel	Resources Framework	Institutional Framework	Political Framework	Societal Climate Framework	Investment Start-Ups Collaboration/ Networks	Education Health/Care Employment Housing Societal capital Political Participation Environment
Dimensions and Exemplary Variables	- Financial Resources (e.g. public social expenditure as percentage of GDP) - Human resources (e.g. number of volunteers) - Infrastructural resources (e.g. e-readiness)	- Normative institutions (e.g. solidarity) - Regulatory institutions (e.g. legislative background for starting a social organisation) - Cultural cognitive institutions (e.g. human rights)	- Policy awareness about social innovation (e.g. national innovation strategies) - Political environment (e.g. corruption perception)	- Social needs/ demands as reference points for social innovation (e.g. requests to the EU Parliament) - Social engagement/ attitudes (e.g. membership in humanitarian organisations)	Examples: - Expenditure in Innovation by social economy - Start-ups of firms dedicated to social purposes - Environment to start a company	Examples: - Equal opportunities - Access to/ quality of health facilities - Earnings - Social cohesion - Preservation of natural capital

Bund et al. (2013a, 42ff).

ที่มา: Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015) อ้างอิง Bund et al. (2013)

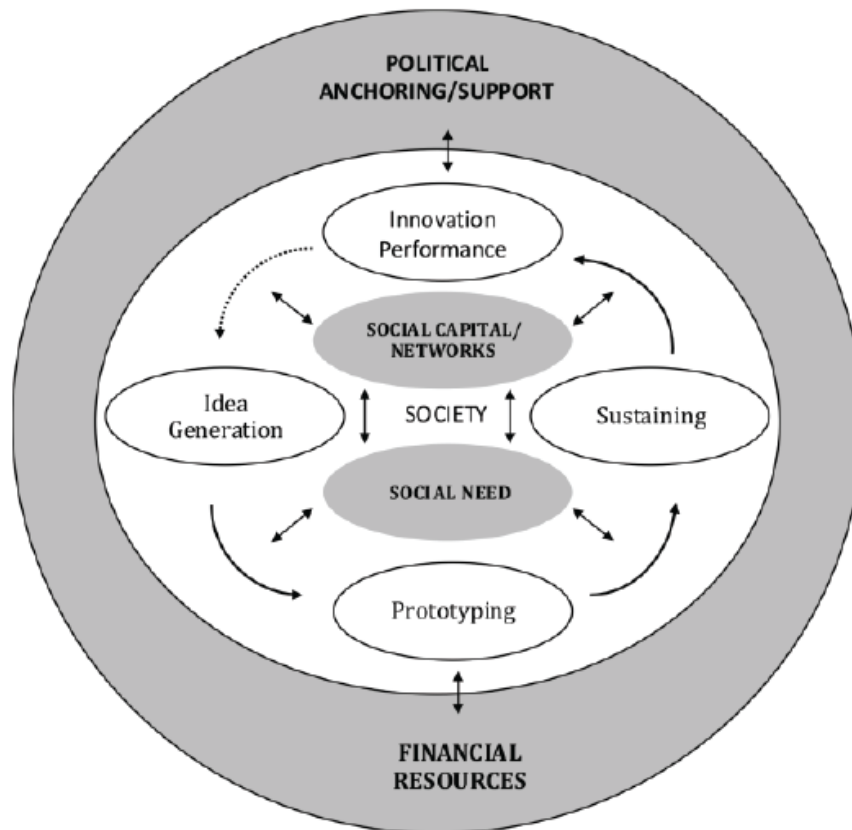
ในขั้นตอนต่อไปนั้น เมื่อสามารถระบุชุดตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมในมิติองค์ประกอบต่างๆ แล้ว Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard ได้ทำการประยุกต์ย่อยลงไปยังโจทย์ปัญหาที่สนใจในการศึกษาชุดดังกล่าว นั่นคือ ประเด็นด้านสวัสดิภาพผู้อพยพลี้ภัยชาวต่างด้าวในเยอรมนี ผ่านการหารือกับคณะผู้เชี่ยวชาญและผู้สันักตรณในประเด็นดังกล่าว โดยจุดนี้แสดงถึงการประยุกต์ใช้งานกรอบแนวคิดลงไปยังประเด็นย่อยที่จำเพาะเจาะจง ซึ่งแม้จะลดความสำคัญของการจัดทำดัชนีชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศในภาพรวมลง แต่ก็เป็นการแสดงถึงขีดความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวกับประเด็นทางสังคมที่จับต้องได้จริง

กรอบแนวคิดที่ได้จากการนำแนวคิดในภาพรวมในตารางที่ 3-2 หรือและกลั่นกรองกับผู้เชี่ยวชาญ ประเด็นปัญหาที่การศึกษาชุดดังกล่าวทำการพิจารณา ถูกจัดเรียงออกมาเป็นกรอบแนวคิดใหม่ ดังรูปที่ 3-8

โดยสาระสำคัญของรูปที่ 3-8 คือ ระบบนิเวศย่อยของกระบวนการเกิดนวัตกรรมสังคมนี้ มีสิ่งค์ประกอบหลัก และสี่กระบวนการด้วยกัน กล่าวคือ

องค์ประกอบหลักของระบบนิเวศย่อย ประกอบด้วย

- Social need หรือความต้องการของสังคมในการรับมือ แก้ไข ปัญหาหนึ่งๆ
- Social capital and networks ทุนทางสังคมและทรัพยากรทางสังคมเพื่อจัดการปัญหาที่ต้องการแก้ไข
- Political anchoring and support ความเข้าใจ ให้ความสำคัญ และสนับสนุนของกระบวนการการเมือง
- Financial resources ทรัพยากรทางการเงินเพื่อรักษาและเปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมอย่างยั่งยืน

รูปที่ 3-8 : กรอบแนวคิดระบบนิเวศย่อยและการเกิดนวัตกรรมสังคมในขอบเขตเฉพาะกรณี ประเด็นย่อย
ที่มา: Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard (2015) อ้างอิง Bund et al. (2013)

ส่วนกิจกรรม/กระบวนการที่เกิดขึ้นในการพัฒนานวัตกรรมสังคม ประกอบด้วย

- Proposals หรือ Idea generation คือการเกิดแนวคิด ข้อเสนอแนะเบื้องต้นขึ้น
- Prototyping การจัดทำหนทาง การแก้ปัญหาต้นแบบ หรือนวัตกรรมต้นแบบ
- Sustaining การพัฒนา ขัดเกลา ปรับปรุงแก้ไขและต่อยอดนวัตกรรมหรือหนทางแก้ไขสู่การใช้งานจริง
- Innovation performance การประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขหลังจากการใช้งานจริง

ซึ่งแนวคิดของกระบวนการทั้งสี่ส่วนนี้ คือแนวคิดเดียวกันกับที่ปรากฏใน Krlev, Bund and Mildenerger (2014) นั่นเอง

เมื่อพิจารณาจากกรอบแนวคิดแล้ว กล่าวได้ว่า Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard ถือว่าการเกิดนวัตกรรมสังคมในส่วนที่มาจากสังคมนั้น (แตกต่างจาก Krlev, Bund and Mildenerger ซึ่งกล่าวเน้นหนักในบทบาทของผู้ประกอบการเอกชนในฐานะผู้สร้างนวัตกรรม) เกิดจากสังคมที่มองเห็นปัญหา และต้องการให้เกิดการแก้ไข ซึ่งจะผลักดันเป็นการปฏิบัติจริงและนวัตกรรมที่เป็นรูปธรรมได้นั้น ต้องมีทรัพยากรทางการเงิน ทุนทางสังคมและทรัพยากรปัจจัยเข้าขั้นพื้นฐาน มิฉะนั้นก็จะเป็นแค่ความต้องการแก้ไขปัญหา

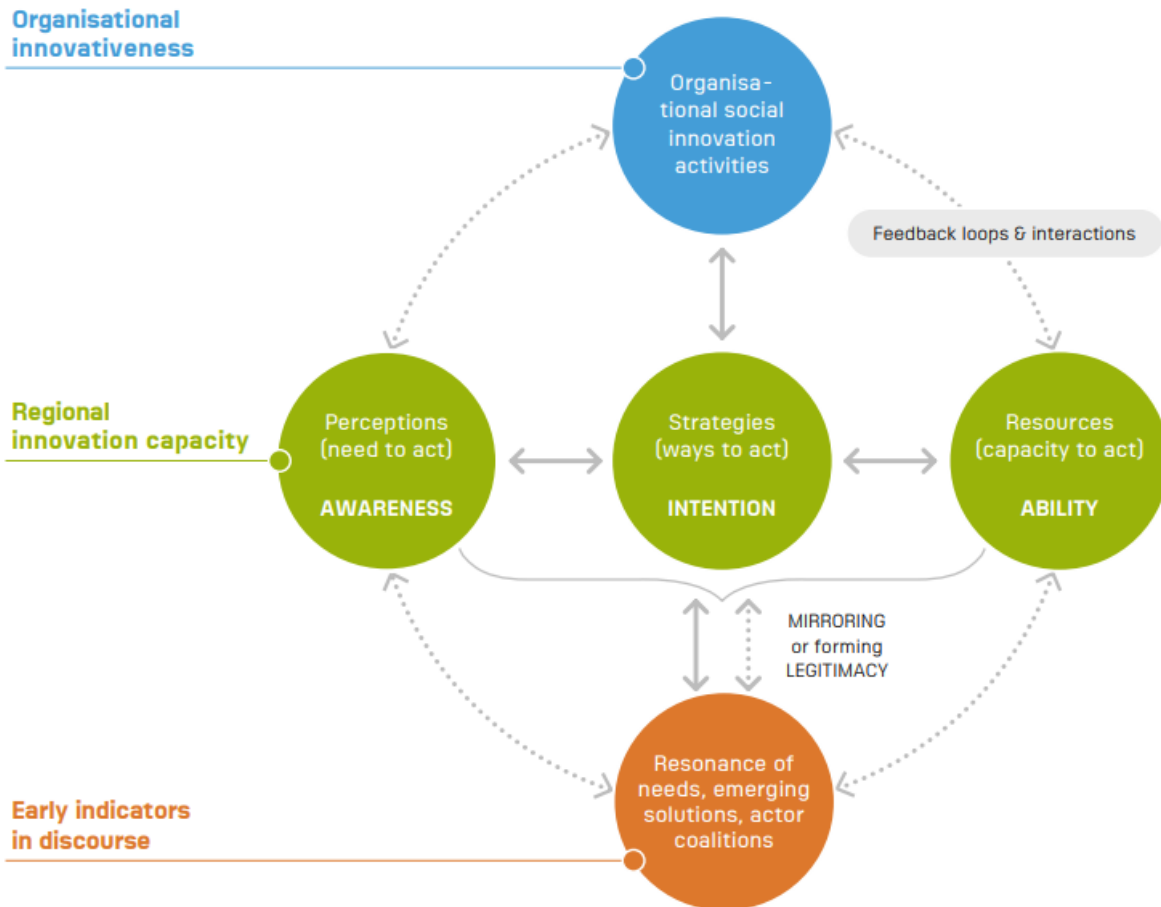
หรือความคาดหวังเพียงเท่านั้นโดยไม่เกิดผลผลิตขึ้น และต้องสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้ จะต้องมีความเข้าใจ เห็นความสำคัญ และการส่งเสริมสนับสนุนจากภาคการเมือง และนโยบายสาธารณะ จึงจะสมบูรณ์

อาจกล่าวได้ว่า แบบจำลองในรูปที่ 3-8 นี้ เป็นทั้งการขยายความและการตีความเพิ่มเติมหรือตีความใหม่ของแบบจำลองใน Krlev, Bund and Mildemberger (2014) ซึ่งข้อแตกต่างสำคัญคือ ในแบบจำลองนี้ มุ่งเน้นความสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคมซึ่งต้องการแก้ไขปัญหา (มีลักษณะเป็นกระบวนการที่ผลักดันจากฝั่งอุปสงค์) ในขณะที่ Krlev, Bund and Mildemberger มุ่งเน้นความสำคัญจากแรงผลักดันจากฝั่งอุปทาน คือวิสาหกิจ ผู้ประกอบการ และธุรกิจที่มองเห็นโอกาสในการสร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่สังคมประสบ

กระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลตัวชี้วัดตามแบบจำลองนี้ จะได้กล่าวถึงรวมกันในส่วนของ Krlev, Bund and Mildemberger ในส่วนที่ 3.5 ต่อไป

3.4 กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคม จำแนกตามขั้นตอนกิจกรรม/กระบวนการ ของ Kleverbeck et. al. (2019)

กรอบแนวคิดต่อไปนี้จะได้ทำการพิจารณาและกล่าวถึงในการศึกษาชุดนี้ คือ แนวคิดของ Kleverbeck et. al. (2019) ซึ่งเป็นการจำแนกกิจกรรมด้านนวัตกรรมสังคมตามขั้นตอนของกระบวนการและกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยกรอบแนวคิดดังกล่าวนี้ ทำการศึกษานวัตกรรมสังคมในสามหัวข้อ คือ ความเหลื่อมล้ำ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัย

รูปที่ 3-9 : กรอบแนวคิดการประเมินกิจกรรมด้านนวัตกรรมสังคมในระบบนิเวศ แยกตามกิจกรรมและภาคส่วน
ที่มา: Kleverbeck et. al. (2019)

ดังที่แสดงในรูปที่ 3-9 จะเห็นได้ว่า กรอบแนวคิดของ Kleverbeck et. al. นี้ กิจกรรมในระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมมีทั้งหมด 3 ระดับ คือ

- ความต้องการหรือประเด็นปัญหาที่กำลังก่อตัว หรือเป็นที่รับรู้ ของผู้คนในสังคม (แสดงโดยสีส้มในภาพ)
- ขีดความสามารถของภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหา หรือ regional innovation capacity (สีเขียว)
- ภาครัฐกิจ ผู้ประกอบการ และองค์กรต่างๆ โดยเป็นผู้เล่นที่มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม และผลักดันผลผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนและสังคมกำลังประสบ (สีน้ำเงิน)
 - บทบาทจะคล้ายกับผู้ประกอบการและผู้ริเริ่มนวัตกรรมตามแบบจำลองแนวคิดของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) ซึ่งได้กล่าวถึงในบทที่ 2

โดยภาพรวมนั้น กรอบแนวคิดนี้มองว่า นวัตกรรมสังคมเกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประชาชนและสังคมประสบ โดยสัญญาณแรกของการเกิดนวัตกรรมสังคม มาจากความรู้สึก (sentiments) ของผู้คนในสังคม ซึ่งจะเริ่มจากความเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ในช่วงก่อตัว จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำการตรวจจับประเด็นต่างๆ เหล่านี้ (social listening) เพื่อทราบปัญหาต่างๆ ที่กำลังเป็นที่สนใจหรือจับตามองของสังคม ซึ่งการได้มาซึ่งข้อมูลในส่วนนี้นั้น อาศัยการสำรวจจากสื่อสังคมออนไลน์ ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ 1. หัวเรื่อง (themes), 2. ผู้เล่น ผู้รับผิดชอบ และเครือข่าย (actors and networks), 3. พลวัตและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ข้ามช่วงเวลา (spatio-temporal dynamics), และ 4. บริบทเหตุการณ์และทรัพยากร (events and resources) เพื่อทราบถึงความต้องการ ความห่วงใย และความคาดหวังของสังคม

จากนั้น เมื่อสังคมและพลเมืองพบปัญหา ขั้นตอนต่อไปคือการประเมินการเกิดนวัตกรรมในสังคมและภูมิภาค โดยแบ่งออกเป็นสามประเด็นหลัก คือ 1. ความรับรู้ ตื่นตัว และเห็นความสำคัญของปัญหา (perceptions and awareness), 2.) แรงจูงใจที่จะลงมือแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม (strategy and intentions) และ 3.) ชีตความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้จริงตามที่ประสงค์ (resources and ability)

หลักการคือ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในสังคม ในระดับแรกแล้ว การที่ปัญหาจะถูกส่งต่อไปยังขั้นตอนต่อไป เพื่อเกิดนวัตกรรมในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมนั้น สังคมจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของปัญหานั้น (awareness) เสียก่อน และไม่เพียงเท่านั้น สังคมจะต้องเห็นถึงความจำเป็นในการแก้ไขปัญหา และต้องการให้เกิดการแก้ไขปัญหาขึ้นอย่างจริงจัง (intention) และเมื่อมีทั้งความรู้ตื่นตัวและความต้องการแก้ไขปัญหาแล้ว ก็จะต้องมีทรัพยากรพื้นฐานที่จะทำให้การรับมือปัญหานั้นเป็นไปได้ (resources) นั่นเอง

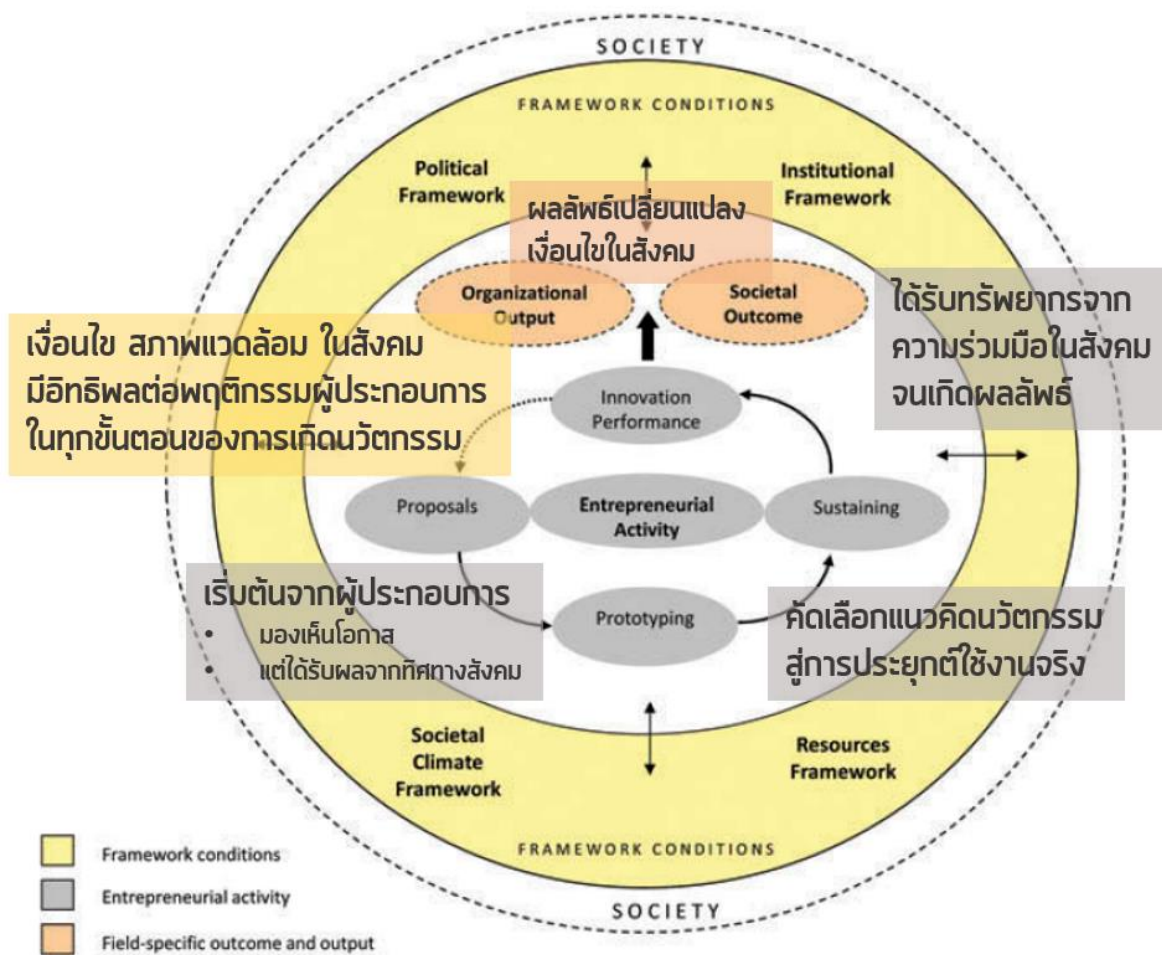
ข้อมูลในมิติทั้งสามในระดับสังคมนี้ ได้มาจากการทำแบบสำรวจหรือ survey จากประชาชนในพื้นที่

ส่วนในระดับต่อไป จะเป็นการพิจารณาถึงผู้เล่นในระดับองค์กร ผู้ประกอบการ บริษัท และธุรกิจ ว่ามีขีดความสามารถ ศักยภาพ ความสนใจต่อสังคม และแรงจูงใจที่จะสร้างนวัตกรรมสังคมเพียงใด ข้อมูลส่วนนี้ นำมาจากการเก็บแบบสำรวจจากบริษัทธุรกิจ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าหลักการของ Kleverbeck et. al นี้ จะมีความครอบคลุมและรัดกุมดี แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่บ้างบางประการ กล่าวคือ แม้จะได้คำนึงถึงกระบวนการในฝั่งอุปสงค์ คือจากสังคมเองด้วยคล้ายกับ Hoelscher, Mildenerger, Bund and Gerhard และมีได้มองแต่เพียงฝั่งอุปทานของผู้เล่นดังกรอบแนวคิดของ ResIndex แต่ก็ยังมีได้พิจารณาถึงบทบาทของภาคการเมือง นโยบาย และมีมติเชิงสถาบันทางสังคมมากนัก นอกจากนี้ แนวคิดของ Kleverbeck et. al. ยังเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังมิได้นำมาใช้แพร่หลาย โดยเป็นแนวคิดที่ทดลองใช้งานในรูปแบบ pilot project ในพื้นที่บางส่วนของเยอรมนีและยุโรปในปัจจุบัน และบางจุดยังอยู่ในขั้นตอนการประเมินผลและทบทวน อย่างไรก็ดี กรอบแนวคิดดังกล่าวมีจุดที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์อยู่หลายประการ เช่น ความจำเป็นของการพิจารณาข้อมูลฝั่งอุปสงค์หรือความต้องการของประชาสังคมอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการตรวจจับสัญญาณผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือ social listening ซึ่งจะได้กล่าวถึงเพิ่มเติมในบทที่ 4 การประยุกต์ใช้ ต่อไป

3.5 กรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมตามแนวทางของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014)

ในส่วนต่อไป จะทำการพิจารณาถึงกรอบแนวคิดที่จะใช้เป็นโครงร่างหลักในการศึกษาชุดนี้ คือแบบจำลองแนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) โดยแนวคิดพื้นฐานได้กล่าวถึงแล้วในบทที่ 2 เกี่ยวกับระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมก่อนหน้านี้ โดยในบทนี้ จะกล่าวถึงแนวทางการได้มาซึ่งข้อมูลตัวชี้วัด ของกรอบแนวคิดดังกล่าว ซึ่งจะเป็นเค้าโครงของการพัฒนาความเป็นไปได้ในการจัดทำ/จัดเก็บ ชุดตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศสำหรับกรณีของประเทศไทยในบทที่ 4 ต่อไป

รูปที่ 3-10 (2-3) : กรอบแนวคิดกระบวนการในการเกิดนวัตกรรมสังคม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นต่างๆ

ที่มา: Krlev, Bund and Mildenerger (2014) - เพิ่มการอธิบายโดยผู้จัดทำ

รูปนี้ได้มีการกล่าวถึงแล้วในบทที่ 2 โดยเป็นรูปที่ 2-3 แต่อาจเป็นการสมควรที่จะนำมาพิจารณาอีกครั้ง ในจุดนี้ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการสรรหา คัดเลือกและจัดเก็บตัวชี้วัดซึ่งนำไปสู่กรอบการวัดและจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมที่เป็นรูปธรรมของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014)

ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วในบทก่อนหน้านี้ ว่า องค์ประกอบของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมอาจมองแยกได้เป็น 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ **กิจกรรมของผู้ประกอบการ** (นับรวมผู้ริเริ่มนวัตกรรมอื่นๆ ด้วย เช่น ประชาชน หน่วยงานรัฐ หรือผู้เล่นใดก็ได้ที่มีบทบาทเป็นผู้ริเริ่ม พัฒนา ผลักดัน นวัตกรรมสังคม โดยไม่จำเป็นต้องจำกัดแค่ธุรกิจแสวงกำไรเท่านั้น), **เงื่อนไข สภาพแวดล้อม และบริบทในสังคม** ที่ส่งผล มีอิทธิพลต่อทิศทางการพัฒนา และความอยู่รอดของนวัตกรรม และ **ผลลัพธ์จากนวัตกรรมที่เกิดขึ้นและสร้างผลกระทบแก่สังคม** โดยข้อมูลและตัวชี้วัดที่ Krlev, Bund and Mildenerberger จัดทำรวบรวมนั้น จะจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามมิติทั้งสามนี้

จากกรอบแนวคิดที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปร่างดังกล่าว Krlev, Bund and Mildenerberger ได้ทำการรวบรวมตัวชี้วัด (metrics) ต่างๆ ที่น่าจะเกี่ยวข้อง จากกรอบการชี้วัดกรณีศึกษาราว 45 โครงการ และทำการคัดกรองลงมาเป็นชุดตัวแปรเพื่อร่างกรอบการวัดนวัตกรรมสังคม โดยพิจารณาจาก (1) ความสอดคล้องต่อกรอบทฤษฎีที่ได้จัดทำขึ้น (2) ความโดดเด่นและเป็นที่นิยมเลือกใช้งานของตัวแปร กล่าวคือ การที่ตัวแปรหนึ่งๆ จะได้รับการเลือกนำมาใช้ ตัวแปรนั้นจะต้องสอดคล้องกับกรอบทฤษฎีที่ได้จัดทำขึ้นข้างต้น และต้องเป็นตัวแปรที่ได้รับการยอมรับและมีความนิยมในการใช้งาน

ตารางที่ 3-3 รวบรวมตัวแปร ตัวชี้วัด ที่ผ่านการคัดเลือกโดย Krlev, Bund and Mildenerberger เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการวัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมในยุโรป โดยมีประเทศนำร่องในโครงการนี้ 6 ประเทศ ได้แก่ เยอรมนี เดนมาร์ก กรีซ โปแลนด์ ปอร์ตุเกส และสหราชอาณาจักร โดยจะสามารถเห็นถึงตัวแปรที่เลือกใช้ในแต่ละหมวดหมู่ และความพร้อมของข้อมูลในแต่ละประเทศภาคีผู้ร่วมโครงการ

อย่างไรก็ดี ข้อจำกัดที่พบในกระบวนการนี้คือ ตัวแปรต่างๆ มิได้ครอบคลุมในทุกประเทศ โดยบางประเทศมิได้มีข้อมูลเชิงลึกในตัวแปรดังกล่าวไว้ใช้งาน ซึ่งก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อการวัดและประเมินระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมตามมา ซึ่งในบทที่ 4 จะทำการพิจารณาความพร้อมด้านข้อมูลของประเทศไทยในลักษณะเดียวกันต่อไป

ตัวแปรที่นำมาใช้งานในกรอบแนวทางของ Krlev, Bund and Mildenerberger นี้ ยึดตามแนวทางของรูปที่ 3-10 (2-3) โดยแบ่งกลุ่มตัวแปรออกเป็นสามมิติ ได้แก่ **กิจกรรมของผู้ประกอบการ** **ผลลัพธ์** และ **ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม** และ **เงื่อนไข สภาพแวดล้อม และบริบทในสังคม** ด้วยความมุ่งหวังว่า จะสามารถติดตามคุณลักษณะ จุดแข็ง จุดอ่อนและสุขภาพของระบบนิเวศนวัตกรรม ตลอดจนผลลัพธ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในสังคมได้ในระยะเวลาต่างๆ

รายนามตัวแปร มีดังต่อไปนี้:

มิติกิจกรรมผู้ประกอบการ (ผู้ริเริ่มนวัตกรรมในระบบนิเวศ): แบ่งออกเป็น 2 ด้านย่อย ได้แก่

- กิจกรรมการลงทุน: มีตัวแปรคือ การลงทุนนวัตกรรมภาคเอกชน และการลงทุนนวัตกรรมภาครัฐ
- ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ และการปิดตัวของธุรกิจ: มีตัวแปรคือ จำนวนวิสาหกิจสตาร์ทอัพ อัตราการปิดตัว (ตาย) ของกิจการ และจำนวนวันที่ต้องใช้ในการดำเนินขั้นตอนจัดตั้งธุรกิจ

ตารางที่ 3-3 : ตัวอย่างตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศ ที่นำมาใช้ในการศึกษาภูมิภาคยุโรป

Indicator/Dimensions	Proposed Metrics (Data Source)	Illustrative Data					
		DK	DE	GR	PL	PT	UK
I. Entrepreneurial Activity							
1. Investment activities							
Investment in innovation by:	Expenditure on innovation activities by	Used in ordinary innovation metrics →					
Social economy organizations	firm size (community innovation survey)	No equivalent for social innovation currently available					
Public sector	No data currently available	No data currently available					
2. Entrepreneurial start-ups and deaths							
Number of start-ups	Early-stage social entrepreneurship as percentage of the working population in 2009 (Global Entrepreneurship Monitor)	—	0.7%	2.0%	—	—	2.2%
Number of death rates	Enterprise death rate (OECD Business demography data base)	Used in ordinary innovation metrics →					
Business environment for starting a business	Days needed to start a business (International Bank for Reconstruction and Development/World Bank (2009), <i>Doing Business 2010</i> , United States)	6	18	19	32	6	13
II. Output and Outcome							
1. Education							
1.1. Equal opportunities/inequalities							
Disabilities	Equal opportunities/inequalities regarding disabled people (EUSI)	No data currently available					
Gender	Equal opportunities/inequalities regarding women/men: Women in Tertiary Education (2009, SIMon; EUSI)	58.2%	51.4%	50.1% (2008)	57.9%	53.4%	57%
Migration	Share of foreign students in all students: Foreign students as a percentage of total tertiary enrolment 2000, 2004, 2009 (OECD)	9.6%	10.5%	—	0.8%	4.8%	20.7%
1.2. Skill acquisition							
Social and personal competence	Educational attainment, Percentage of people, aged 25 to 64, having at least upper-secondary (high school) degree, 2010 or latest available year (OECD Better Life Index)	76%	86%	65%	89%	32%	75%
Subject-specific and methodical competence	PISA results in reading, Reading, Age 15, (2009, OECD) (ranges from 0–1,000)	495	497	483	500	489	494

ที่มา: Krlev, Bund and Mildenerger (2014)

ตารางที่ 3-3 (ต่อ) : ตัวอย่างตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศ ที่นำมาใช้ในกรณีศึกษาภูมิภาคยุโรป

TABLE 2
(Continued)

Indicator Dimensions	Proposed Metrics (Data Source)	Illustrative Data					
		DK	DE	GR	PL	PT	UK
III. Framework conditions							
1. Resources framework							
1.1. Financial resources							
Monetary variables of the social economy	Share of expenditure as percentage of GDP (national sources, GDP in 2010 at current prices and current PPPs), inflation-adjusted (Data refer to different organizational populations)	7.9%	3.7%	—	0.5%	3.5%	2.5%
Public social expenditure	Total public social expenditure as percentage of GDP (2009, OCED Social Expenditure Statistics)	30.2%	27.8%	23.9%	21.5%	25.6%	24.1%
Private spending	Private social expenditure as percentage of GDP (2009, OCED social expenditure statistics)	2.7 %	2.0%	1.8%	unclear	1.6%	5.3%
2. Societal framework							
2.1. Demand for social innovation							
Interest in shared social needs	"Google Trends" tool (Google)	Application to be developed					
Request for change	Articulated requests to the EU Parliament (EU Parliament, national parliaments)	Application to be developed					
2.2. Social engagement and attitudes							
Political participation	Signing a petition (2008, European Value Survey; have done/might do)	61.7%/19.6%	57.7%/30.0%	19.0%/34.3%	21.2%/50.4%	21.0%/32.0%	66.3%/20.5% (2009)
Memberships in civil society organizations	"Do you belong to an organization/group in environment, ecology, animal rights" (2008, European Value survey)	15.6%	3.8%	2.4%	0.8%	2.1%	6.7% (2009)
Citizens' attitudes towards entrepreneurship	"One should not start a business if there is a risk it might fail" (Strongly disagree/disagree; Eurobaro.)	56%/12%	33%/10%	37%/13%	27%/5%	31%/3%	35%/27%

ที่มา: Krlev, Bund and Mildenerger (2014)

มิติผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม ในที่นี้ใช้ตัวอย่างด้านการศึกษา หากแต่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมและโจทย์ที่ต้องการ และใช้ตัวชี้วัดด้านสถานการณ์สังคม การแก้ไขปัญหา คุณภาพชีวิตได้ตามปกติทั่วไป

มิติเงื่อนไข สภาพแวดล้อม และบริบทในสังคม สามารถแบ่งออกเป็นหลายๆ ด้าน โดยในตารางที่ 3-3 นำตัวแปรบางส่วนมาแสดงเป็นตัวอย่างเป็นได้แก่

- ด้านทรัพยากร: มีตัวแปรคือ มิติด้านการเงิน การใช้จ่ายด้านสังคมต่อ GDP ทั้งของรัฐและเอกชน เป็นต้น
- ด้านเงื่อนไขทางสังคม: มีตัวแปรคือ กระแสสังคม (ผ่านการสืบค้นและ social listening) และคำร้องต่อรัฐสภายุโรป และการมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย โดยข้อมูลมีลักษณะผสมผสานกันระหว่างข้อมูลสถิติดัชนีตัวเลข และข้อมูลที่จัดเก็บผ่านแบบสำรวจ

โดยสรุปแล้ว Krlev, Bund and Mildenerger (2014) ได้ทำการสรุปชุดตัวแปรสำหรับแบบแปลนตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมไว้ ดังตารางที่ 3-4 ซึ่งจำแนกชุดตัวชี้วัดที่ครบถ้วนสมบูรณ์ไว้ดังนี้:

มิติเงื่อนไข สภาพแวดล้อม และบริบทในสังคม สามารถแบ่งออกเป็นหลายๆ ด้าน โดยในตารางที่ 3-3 นำตัวแปรบางส่วนมาแสดงเป็นตัวอย่างเป็นได้แก่

- ด้านทรัพยากร: แบ่งออกเป็น ด้านการเงิน ด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้านโครงสร้างและสาธารณูปโภค
- ด้านสถาบันและกฎเกณฑ์: แบ่งออกเป็น สถาบันเชิงค่านิยม สถาบันทางกฎหมาย และสถาบันทางวัฒนธรรม
- ด้านการเมือง: แบ่งออกเป็น การรับรู้และเห็นความสำคัญของนวัตกรรมสังคม และ คุณภาพการเมืองของรัฐ
- ด้านเงื่อนไขทางสังคม: มีตัวแปรคือ กระแสสังคมและความต้องการ และการมีส่วนร่วมของพลเมือง

มิติกิจกรรมผู้ประกอบการ (ผู้ริเริ่มนวัตกรรมในระบบนิเวศ): แบ่งออกเป็น 3 ด้านย่อย ได้แก่

- กิจกรรมการลงทุน: มีตัวแปรคือ การลงทุนนวัตกรรมภาคเอกชน และการลงทุนนวัตกรรมภาครัฐ
- ผู้ประกอบการสตาร์ทอัพ และการปิดตัวของธุรกิจ: มีตัวแปรคือ จำนวนวิสาหกิจสตาร์ทอัพ อัตราการปิดตัว (ตาย) ของกิจการ และจำนวนวันที่ต้องใช้ในการดำเนินขั้นตอนจัดตั้งธุรกิจ
- ความร่วมมือและเครือข่าย: มีตัวแปรคือ: การมีส่วนร่วมของพลเมืองในวิสาหกิจเพื่อสังคม และการรวมกลุ่ม

ส่วน **มิติผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม** นั้น สามารถแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้หลากหลายตามความต้องการของสังคมหรือนโยบาย โดยในกรอบแนวคิดของ Krlev, Bund and Mildenerger ได้จำแนกออกเป็นผลลัพธ์ต่อการศึกษา ผลลัพธ์ต่อสุขภาพและสาธารณสุข ผลลัพธ์ต่อโอกาสการจ้างงาน ผลลัพธ์ต่อการมีบ้านที่พักอาศัย ผลลัพธ์ต่อการเสริมสร้างทุนทางสังคมและเครือข่าย ผลลัพธ์ต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง และผลลัพธ์ต่อการรักษาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม โดยสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการในการใช้งาน

ตารางที่ 3-4 : รายนามตัวชี้วัดทั้งหมด ตามกรอบแนวคิดของ Krlev, Bund and Mildemberger (2014)

Blueprint of social innovation indicators	Framework Conditions	Resources Framework	Financial Resources
			Human Resources
			Infrastructural Resources
		Institutional Framework	Normative Institutions
			Regulative Institutions
			Cultural-cognitive Institutions
	Political Framework		Policy Awareness about Social Innovation
			Political Environment
	Societal Climate Framework		Social Needs/ Demands as reference points for Social Innovation
			Social Engagement / Attitudes
	Entrepreneurial Activities	Investment Activities	Expenditure in Innovation by Social Economy
			Expenditure in Innovation by Public Sector
		Start-ups Activities	Start-ups and Death Rates of firms dedicated to a social purpose
			Business Environment for starting a Business
		Collaboration and Networks	Citizens' Involvement in social entrepreneurial activities
			Cluster Development
	Organizational Output / Societal Outcome	Education	Equality Opportunities / Inequalities Skill Acquisition
		Health and Care	Access / Quality of Health Facilities Health Status and Research
		Employment	Jobs and Earnings Work and Life
		Housing	Housing Situation Access and Quality
		Social Capital and Networks	Frequency and Quality Social Cohesion
		Political Participation	Voting and Being Informed Citizens' active involvement
		Environment	Patents and Certificates Preservation of Natural Capital

ที่มา: Krlev, Bund and Mildemberger (2014)

ในบทนี้ ได้ทำการกล่าวถึงกรอบแนวคิดการสร้างชุดตัวชี้วัดขึ้นเพื่อวัดและพิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน คุณลักษณะ และสุขภาพของระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม โดยพิจารณาจากกรณีตัวอย่างต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาแนวทางจัดทำตัวชี้วัดจำแนกตามประเภทองค์กรฝั่งอุปทานในพื้นที่ภูมิภาคของ ResIndex Innobasque, หรือกรอบการประยุกต์ใช้แบบจำลองตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมกับกรณีเฉพาะของผู้ลี้ภัยอพยพ ของ Hoelscher, Mildenerberger, Bund and Gerhard และกรอบแนวทางการวัดและจัดเก็บตัวชี้วัด จากแบบสำรวจในระดับประเด็นกระแส ความพร้อมของสังคม และศักยภาพของภาคธุรกิจด้วยแบบสำรวจ และ social listening ของ Kleverbeck et. al. รวมถึงแนวทางชุดตัวชี้วัดสามด้านคือ กิจกรรมของผู้ประกอบการ เจือปนไขบริบทสังคม และผลลัพธ์ต่อสังคม โดย Krlev, Bund and Mildenerberger ซึ่งจะเป็นแนวทาง ในการออกแบบกรอบแนวคิดการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

ในส่วนต่อไปในบทที่ 4 จะทำการกล่าวถึงร่างกรอบแนวคิดในการจัดทำตัวชี้วัดสำหรับระบบนิเวศ นวัตกรรมสังคมของประเทศไทย โดยพิจารณาถึงความพร้อมของข้อมูลและข้อจำกัดที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยอาศัยแนวทางจากทฤษฎีและกรอบแนวทางต่างๆ ที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น

บทที่ 4

แนวทางการประยุกต์ใช้ตัวชี้วัดนวัตกรรมการสังคมและระบบนิเวศในประเทศไทย และข้อเสนอต่อการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมการสังคมของไทย

4.1 กรอบการวัดและประเมินนวัตกรรมสังคมที่มีอยู่ในประเทศไทยในปัจจุบัน

ก่อนจะกล่าวถึงข้อเสนอการจัดทำกรอบตัวชี้วัดนวัตกรรมการสังคมของประเทศไทย ย่อมเป็นการดีที่จะพิจารณาถึงการวัดและประเมินที่ประเทศไทยมีอยู่ในปัจจุบัน

จากการหาข้อมูล พบว่า การจัดเก็บตัวชี้วัด ฐานข้อมูลในภาพรวม ยังพบไม่มากนักในไทย โดยมากการจัดเก็บตัวชี้วัดหรือข้อมูลในเชิงประเมิน การวัด มักจะเป็นการดำเนินงานรายโครงการ หรือประเมินผลภายในองค์กรเองเป็นส่วนใหญ่ หรือยังจำกัดอยู่ในเชิงวิชาการหรือการประเมินด้วยวิธีพื้นฐาน ซึ่งจุดนี้ก่อให้เกิดข้อจำกัดอย่างยิ่งหากต้องการฐานข้อมูลมหภาคเพื่อประเมินหรือพิจารณาตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมสังคมในภาพรวมของประเทศหรือระดับพื้นที่ หรือเปรียบเทียบทั้งภายในประเทศเองหรือภายนอกประเทศ

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมีการจัดเก็บฐานข้อมูลเกี่ยวกับนวัตกรรมสังคมขนาดใหญ่โดยสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) ในโครงการ “นวัตกรรมเพื่อสังคม” ที่ได้กล่าวถึงบ้างแล้วในบทที่ 2 ซึ่ง NIA นั้น อาศัยการประเมินแบบ Social Return on Investment (SROI) ในการประเมินโครงการนวัตกรรมสังคมต่างๆ ควบคู่กับตัวชี้วัดผลลัพธ์ทางสังคมจาก SDG Goals และ IRIS Metrics โดย Global Impact for Investing Network (GIIN) ใน 9 ประเด็น จากตัวชี้วัดหลายสิบรายการ (ได้เคยกล่าวถึงพอสังเขปแล้วในบทที่ 2) ได้แก่

- **ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม:** เช่น การจัดการน้ำเสีย คุณภาพน้ำ การประมงและสัตว์น้ำ ขยะพลาสติก พื้นที่ป่าไม้ มลพิษในอากาศและของเสีย
- **ด้านอาหาร น้ำ และพลังงาน:** เช่น ความขาดแคลนอาหารและทุพโภชนาการ ผลผลิตอาหาร แหล่งน้ำ ต้นทุนและทรัพยากรในการผลิตพลังงาน
- **ด้านสังคมในมิติการศึกษา:** เช่น อัตราการเข้าศึกษาและจบการศึกษา สัดส่วนการมีทักษะของประชากร โอกาส ความเท่าเทียม และผลสัมฤทธิ์
- **ด้านสังคมในมิติการเงิน การจ้างงาน และสวัสดิการสังคม:** เช่น ความยากจน กลุ่มเปราะบาง การมีงานทำและรายได้ การเข้าถึงบริการทางการเงิน
- **ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน:** เช่น รายได้ ต้นทุน หนี้สิน ของเกษตรกร เกษตรยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากร
- **ด้านความเป็นเมือง:** เช่น สัดส่วนประชากรในพื้นที่ชุมชนแออัด การเข้าถึงบริการสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวก มลภาวะ ความปลอดภัย
- **ด้านสุขภาพ – ยึดโยงตามเป้าหมาย SDGs:** เช่น โรค NCDs การเข้าถึงการรักษา ยา และบุคลากรทางการแพทย์

- **ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม:** เช่น การจ้างงานในภาคการท่องเที่ยว เจตคติของนักท่องเที่ยว รายได้สู่รายย่อย การอนุรักษ์และความเท่าเทียม
- **ด้านการจัดการภัยพิบัติ:** ได้แก่ ความสูญเสียในชีวิตและเศรษฐกิจจากภัยพิบัติ การเตรียมความพร้อมระบบแจ้งเตือน และการปรับปรุงอาคารเพื่อรับมือ

โดยจัดแบ่งประเภทของธุรกิจเพื่อส่งคมออกเป็น 11 ประเภทธุรกิจด้วยกัน คือ

- การเงินและสวัสดิการ
- น้ำ
- อาหาร
- พลังงาน
- สิ่งแวดล้อม
- เกษตรยั่งยืน
- การศึกษาและการเรียนรู้
- การพัฒนาเมือง
- การท่องเที่ยว
- สุขภาพ
- ภัยพิบัติ

(หมายเหตุ: หมวดหมู่ของตัวชี้วัดผลลัพธ์ทางสังคมตาม SDGs และ IRIS Metrics และหมวดหมู่ของธุรกิจเพื่อส่งคมนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นหมวดหมู่เดียวกันเสียทีเดียว)

ในปัจจุบันที่ตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมในประเทศไทยยังมีไม่มากนักและยังไม่แพร่หลายนั้น ชุดตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์นวัตกรรมสังคมตาม SDGs และ IRIS Metrics ของ NIA นั้น นับว่ามีประโยชน์ต่อกรอบแนวคิดการวัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมตามแนวทางนำร่องที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 3

4.2 ร่างกรอบการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมสำหรับประเทศไทย

จากกรอบทฤษฎีต่างๆ ที่ได้พิจารณาศึกษาดังที่ได้นำเสนอในบทที่ 3 นั้น คณะผู้จัดทำได้รวบรวมร่างกรอบการจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมและระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมของไทยขึ้น เพื่อเป็นข้อพิจารณาและทางเลือกเชิงนโยบาย เพื่อการหารือและพิจารณาความเป็นไปได้ต่อไป โดยจะเข้าสู่ส่วนข้อเสนอแนะในส่วนที่ 4.3 ถัดไป

กรอบแนวคิดและความพร้อมของข้อมูลในไทยในปัจจุบัน แสดงดังตารางที่ 4-1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4-1 : กรอบแนวคิดตัวชี้วัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม และความพร้อมของข้อมูลในไทย

องค์ประกอบหลัก	หมวดหมู่ประเด็น	ตัวชี้วัดที่ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) เลือกใช้	ตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บในประเทศไทย
Framework Conditions	Resources Framework	- Financial Resources - Human Resources - Infrastructural Resources	- BoT Financial Access - HDI - Infrastructure WDI
	Institutional Framework	- Normative Institutions - Regulative Institutions - Cultural-cognitive Institutions	- World Governance Indicators (Th Data) on Rules of Law
	Political Framework	- Policy Awareness on Social Innovation - Political Environment	- World Governance Indicators (Th Data) on Government
	Societal Climate Framework	- Social Needs / Demands as reference points for Social Innovation	- ยังขาดแคลนข้อมูลเชิงลึก ด้านความต้องการแก้ปัญหาสังคม นอกจากข้อมูลสถิติ
Entrepreneurial Activities	Investment Activities	- Expenditure in innovation by Social Economy - Expenditure in innovation by Public Sector	- RDI expenditure (private sector) - Government RDI expenditures
	Start-up Activities	- Start-ups and Social Enterprises & death rates - Business environment and starting a business	- Number/stats of startups in Thailand - Days of starting business, ease of biz
	Collaboration & Networks	- Citizen involvement in Social Enterprise activities - Cluster Development	- Community participation (พม.) - Democratic Soc. (พม.)

ที่มา: จัดทำโดยคณะผู้วิจัย โดยยึดกรอบแนวคิดจาก Krlev, Bund and Mildenerger (2014)

แหล่งข้อมูล: Krlev, Bund and Mildenerger (2014), ข้อมูลประเทศไทยจาก NIA, พม., WB, BoT, TTSA, UNDP

ตารางที่ 4-1 (ต่อ) : กรอบแนวคิดตัวชี้วัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคม และความพร้อมของข้อมูลในไทย

องค์ประกอบหลัก	หมวดหมู่ประเด็น	ตัวชี้วัดที่ Krlev, Bund and Mildenberger (2014) เลือกใช้	ตัวชี้วัดที่มีการจัดเก็บในประเทศไทย (NIA, พม.)
Organizational Output / Societal Outcome (สามารถเลือกวัดได้ตามแต่โจทย์ประเด็นที่ต้องการ) ในกรณีของประเทศไทย ชุดข้อมูลของ NIA ได้มีการจัดเก็บไว้ในทุกหมวดหมู่นี้แล้ว	Education	- Equal Opportunities and Equality Issues - Skill Acquisition	- SDG/IRIS: Enrolment - SDG: Equality - SDG: Skills - SDG: Teachers - SDG: Marginalized
	Health and Care	- Quality & Access of Healthcare - Public Health & Research	- SDG: Safe Water - SDG: NCDs - SDG: Health Access
	Employment	- Jobs and Earnings - Work and Life	- SDG/IRIS: Employment - SDG: Poverty - SDG: Informal emp.
	Housing	- Housing Situation - Access and Quality	- SDG: Urban Life
	Social Capital and Networks	- Frequency and Quality - Social Cohesion	- SDG: Food - SDG: Electricity - SDG: Finance - SDG: Agriculture - SDG: Crimes - ETIS: Tourism - SDG: Disasters
	Political Participation	- Voting and Information - Active Involvement	- CRI: Democratic Participation
	Environment	- Patents and Certificates - Preservation of Natural Capital	- SDG: Pollutions - SDG: Resources - SDG: Land use - SDG: Recycling

ที่มา: จัดทำโดยคณะผู้วิจัย โดยยึดกรอบแนวคิดจาก Krlev, Bund and Mildenberger (2014)

แหล่งข้อมูล: Krlev, Bund and Mildenberger (2014), ข้อมูลประเทศไทยจาก NIA, พม., WB, BoT, TTSA, UNDP

จากตารางที่ 4-1 ทั้งสองส่วนนั้น จะให้เห็นสถานะความพร้อมของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมสังคม และระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมในประเทศไทย โดยจากกรอบโครงการ “นวัตกรรมเพื่อสังคม” และชุดตัวชี้วัดของ NIA ทำให้ประเทศไทยมีตัวแปรและตัวชี้วัดในฝั่งผลลัพธ์และผลกระทบแทบจะครบถ้วน โดยอาจมีการจัดกลุ่มแยกย่อยและเพิ่มความละเอียดหรือหลากหลายของประเด็นได้ตามที่เหมาะสมต่อไป หรืออาจยึดกับแนวทางการจัดหัวข้อประเด็นสำคัญของ NIA และ SDGs / IRIS Metrics ก็ได้เช่นกัน เนื่องจากกรอบแนวคิดของ Krlev, Bund and Mildenerger (2014) ในด้านตัวแปรผลลัพธ์นั้นสามารถยืดหยุ่นได้และมีได้มีการตีกรอบไว้อย่างตายตัว และสามารถเลือกใช้หรือปรับแต่งได้ตามความต้องการหรือสถานการณ์ต่อไป

เมื่อข้อมูลฝั่งผลลัพธ์ซึ่งเป็นหนึ่งในสามของมิติรอบตัวชี้วัดของไทย มีการจัดเก็บโดย NIA อยู่แล้ว ในส่วนต่อไปจะพิจารณาตัวแปรฝั่งปัจจัย คือกิจกรรมผู้ประกอบการ และมิติเงื่อนไข บริบทในสังคม (ส่วนแรกของตาราง) โดยจากการพิจารณาข้อมูลที่มีการจัดเก็บต่างๆ พบว่า ตามกรอบแนวทางของ Krlev, Bund and Mildenerger นั้น ประเทศไทยมีตัวชี้วัดส่วนใหญ่แล้วในหมวดของกิจกรรมผู้ประกอบการ (แสดงด้วยสีเทา) โดยรายการที่อาจเพิ่มขึ้นให้มีการจัดเก็บเพิ่มในอนาคต หรือใช้ตัวแปรอื่นแทน (proxy) หรือจัดเก็บผ่านแบบสำรวจในพื้นที่ คือ “Citizen involvement in social enterprise activities” ซึ่งในปัจจุบันมีตัวแปรในประเทศไทยที่เทียบเคียงคือ การมีส่วนร่วมต่อสังคม ซึ่งเป็นข้อมูลในส่วนของกระทรวงวัฒนธรรม

ส่วนในตัวแปรกลุ่มเงื่อนไขและบริบททางสังคมนั้น ประเทศไทยยังขาดตัวแปรด้านความต้องการจาก กระแสสังคมอยู่ ในแง่ของข้อมูลเชิงลึกและเสียงของพลเมืองโดยละเอียด ซึ่งในส่วนนี้สามารถได้ข้อมูลมาโดย กระบวนการที่แนะนำไว้ใน Kleverbeck et. al. (2019) ที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 3 ก่อนหน้า นั่นคือ สามารถใช้วิธีการสำรวจความต้องการ ประเด็นปัญหาที่สังคมตื่นตัว หรือหัวเรื่องสำคัญ ซึ่งกระทำได้ 3 ช่องทางด้วยกัน นั่นคือ

- 1.) การสำรวจและตรวจจับประเด็นกระแสสังคม ปัญหาที่สังคมตื่นตัว จากสื่อสังคมออนไลน์
- 2.) การสำรวจแนวโน้มผ่าน Google Trends

โดย 2 ประการแรกนี้ เป็นวิธีการสำรวจกระแสสังคมผ่านข้อมูลออนไลน์หรือ social listening

- 3.) การพิจารณาจากสถิติ ประเด็นคำร้องที่ยื่นเข้ามายังรัฐบาลส่วนกลางหรือสภาผู้แทน

ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ ประเทศไทยยังขาดอยู่ในกรอบการวัดนวัตกรรมสังคมตามแนวทางที่ได้เสนอมานี้ หากแต่สามารถมีการดำเนินการจัดเก็บได้

จากตารางและผังข้อมูลที่ได้นำเสนอไปในส่วนนี้ เห็นได้ว่า โดยทั่วไปนั้นข้อมูลและตัวแปรสำหรับการ จัดทำชุดตัวชี้วัดเพื่อพิจารณาระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมตามแนวทางของ Krlev, Bund and Mildenerger นั้น นับว่าไทยมีค่อนข้างพร้อมแล้ว หากแต่ยังมีสองประเด็นหลัก คือ

- 1.) ข้อมูลที่มีอยู่ในประเทศตามกรอบแนวคิดนี้ ยังกระจัดกระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ โดยยังมิได้มีการนำมารวมกันเพื่อพิจารณาตามกรอบแนวคิดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมที่ได้นำเสนอไปข้างต้น
- 2.) ไทยยังขาดการจัดเก็บข้อมูลด้าน social listening เชิงนโยบายอย่างเป็นกิจจะลักษณะและเป็นระบบ

4.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการในระยะต่อไป ในการพิจารณาจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคม

จากกรอบแนวคิดและความพร้อมข้อมูลที่ได้กล่าวถึงในส่วนที่แล้วมานั้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

ในแง่ของตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ทางสังคมนั้น ประเทศไทยมีตัวชี้วัดโดย NIA ที่กำหนดจากกรอบ SDGs และ IRIS, ETIS, CRI เพื่อวัดผลกระทบทางสังคมของนวัตกรรมสังคมโดยตรง และมีกรอบตัวชี้วัดด้านสังคม โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ซึ่งรวมถึงประเด็นด้านปัญหาสังคมต่างๆ หรือ คุณภาพชีวิตของประชาชนในหลากหลายมิติด้วย

หากพิจารณารายการข้อมูลตัวชี้วัด/ตัวแปร ดังตารางกรอบแนวคิดที่เสนอโดย Krlev, Bund and Mildenerberger (2014) ที่นำเสนอไปก่อนหน้านี้แล้วนั้น เห็นได้ว่า ข้อมูลที่ถูกนำมาใช้ โดยมากประกอบด้วยข้อมูล 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) ข้อมูลมหภาคด้านเศรษฐกิจ การเมือง สถาบัน โครงสร้างพื้นฐานและขีดความสามารถของประเทศที่เอื้อต่อนวัตกรรมสังคม และ 2) ตัวชี้วัดทางสังคม ที่ใช้ประเมินสถานะของปัญหาต่างๆ ที่สังคมเผชิญ

ตัวชี้วัดในกลุ่มที่ 1) ข้อมูลมหภาคนั้น มีการจัดเก็บโดยทั่วไปจากหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบอยู่แล้ว ยกเว้น ข้อมูลเชิงลึกด้านความต้องการแก้ไขปัญหาสังคม หรือประเด็นปัญหาที่ประชาสังคมและพลเมืองต้องการให้แก้ไข ซึ่งกรณีศึกษาในต่างประเทศบางแห่ง เสนอให้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสืบค้น เช่น คำค้นที่ พบบ่อยครั้งใน Google หรือใน Kleverbeck et al. (2019) เสนอแนะให้ทำการจัดเก็บจากการแสดงความคิดเห็นของพลเมืองในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ (Social listening)

ดังแนวทางนี้ ประเทศไทยจะสามารถสร้างร่างกรอบแนวทาง (blueprint) ด้านการวัดระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมได้ ดังภาพ โดยอาศัยข้อมูลตัวแปรมหภาค ที่โดยมากมีการจัดเก็บในประเทศอยู่แล้ว ส่วนข้อมูลในฝั่งผลลัพธ์นั้น นอกจากข้อมูลที่มีการรวบรวมโดย NIA แล้วนั้น ยังสามารถรวบรวมจากหน่วยงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข โดยสามารถประเมินทั้งในภาพรวม หรือสามารถจำแนกย่อยตามประเด็นปัญหาที่สนใจหรือประเด็นเชิงนโยบาย

ตามกรอบแนวคิดนี้ จุดที่ประเทศไทยยังขาดอยู่ในปัจจุบัน มีสองประการหลัก ได้แก่ 1) ข้อมูลความต้องการหรือประเด็นปัญหาที่สังคมให้ความสนใจ และ 2) การนำชุดตัวแปร ตัวชี้วัดเหล่านี้ ซึ่งปัจจุบันยังคงแยกกระจายกันมารวบรวมไว้ด้วยกันในกรอบของการวัดระบบนิเวศด้านนวัตกรรมสังคม ซึ่งสามารถพิจารณาดำเนินการได้ต่อไป ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทราบถึงผลสัมฤทธิ์ ประเด็นท้าทาย ความพร้อม จุดแข็ง และจุดอ่อน ในระบบนวัตกรรมสังคมของประเทศ

ทั้งนี้ รูปแบบของการดำเนินงานที่วางแผนไว้ในขั้นตอนนี้ คือ มุ่งการประสานงานและสร้างความร่วมมือ นำข้อมูลที่มีอยู่มาประสานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่มีข้อมูลตัวแปรและตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมสังคม และระบบนิเวศดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เพื่อจัดทำกรอบการพิจารณาระบบนิเวศนวัตกรรมสังคมในมิติทั้งสามสำหรับประเทศไทย ตามแนวทางของ Krlev, Bund and Mildenerberger (2014) ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับกระแสสังคมและความต้องการที่ยังขาดอยู่นั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือที่ปรึกษาอาจเริ่มการจัดเก็บให้มีขึ้นเป็นกิจจะลักษณะได้

ส่วนประเด็นพิจารณาเพิ่มเติมอื่นๆ เช่น ในอนาคตอาจขยายขอบเขตเพื่อพิจารณาข้อมูลในส่วนของกิจกรรมเพื่อสังคมของบริษัท (Corporate Social Responsibility – CSR) เพิ่มเติมได้อีกด้วยในระยะต่อไป โดยมีข้อควรพิจารณาคือ กิจกรรม CSR นั้น ควรเป็นกิจกรรมในรูปแบบที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมอย่างยั่งยืนได้จริง มิใช่เป็นเพียงกิจกรรมที่เกิดขึ้นชั่วคราวหรือไม่เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน นอกจากนั้น ยังมีความเป็นไปได้ที่จะพิจารณากิจกรรมเชิงการกุศลของประชาชนไทยที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม ในฐานะของนวัตกรรมสังคมในรูปแบบหนึ่งตามบริบทของไทย อย่างไรก็ดี ด้วยความซับซ้อนและละเอียดอ่อนของประเด็นต่างๆ ดังกล่าว การพิจารณาข้อมูลในส่วนนี้จะมีความท้าทายและซับซ้อนในระยะต่อไป

=====

โดยสรุปแล้ว จากกรอบแนวทางและวรรณกรรมปริทัศน์ที่ได้จัดทำในการศึกษารั้งนี้ จึงมีข้อเสนอหลักสำคัญสองประการ คือ

- 1.) ข้อมูลตัวชี้วัดด้านต่างๆ ตามกรอบแนวคิดที่ได้พิจารณาและเสนอแนะไว้นั้น โดยส่วนใหญ่ มีการจัดเก็บแล้วในประเทศไทย ยกเว้น ข้อมูลเชิงลึกด้าน Social Climate, Needs & Demands หรือความต้องการ ประเด็นปัญหาที่ประชาชนให้ความสำคัญ จึงเสนอแนะให้มีการจัดเก็บข้อมูลส่วนนี้ เช่น สามารถรวบรวมข้อมูลได้จากแนวโน้มการสืบค้น หรือประเด็นที่เป็นถึงกล่าวถึงบ่อยครั้ง ในสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น
- 2.) ข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ โดยมากยังกระจายแยกส่วนอยู่ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบต่างๆ และยังมีได้ มีการนำมาพิจารณาร่วมกันตามรูปแบบของกรอบแนวคิดการวัดนวัตกรรมสังคมที่ได้กล่าวถึง ซึ่งเป็นประเด็นที่ประเทศไทยสามารถพิจารณาจัดทำขึ้นได้

ความร่วมมือและทิศทางการดำเนินการที่เกิดขึ้นหลังจากนี้ จึงสามารถพิจารณาประเด็นทั้งสองข้อนี้เป็นแนวทางหรือทางเลือกการดำเนินงานหลักเพื่อจัดทำตัวชี้วัดนวัตกรรมสังคมของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Audretsch D., Eichler, G. and Schwarz, E. (2022), *Emerging Needs of Social Innovators and Social Innovation Ecosystems*,
https://www.researchgate.net/publication/356191023_Emerging_needs_of_social_innovators_and_social_innovation_ecosystems
- Antadze, N. and Westley F., (2012), *Impact Metrics for Social Innovation: Barriers or Bridges to Radical Change*, https://uwaterloo.ca/waterloo-institute-for-social-innovation-and-resilience/sites/ca.waterloo-institute-for-social-innovation-and-resilience/files/uploads/files/impact_metrics_for_si_barriers_or_bridges.pdf
- Board of Innovation, (undated), *Social Innovation* (webpage),
<https://www.boardofinnovation.com/blog/50-social-impact-innovations-helping-to-save-the-world/>
- Brandon, P. and Lombardi, P., (2011), *Evaluating Sustainable Development in the Built Environment*. (cited in Wigboldus; 2016).
- Bund, E., Hubrich, D., Schmitz, B., Mildenerberger, G. and Krlev, G., (2013), *Blueprint of social innovation metrics – contributions to an understanding of opportunities and challenges of social innovation measurement*,
http://www.tepsie.eu/images/documents/D2.4_final.pdf.
- The European Commission, (2013), *Guide to Social Innovation*,
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/12d044fe-617a-4131-93c2-5e0a951a095c>
- The European Parliamentary Research Service (2016), *The Ecosystem of Social Innovation*,
https://epthinktank.eu/2016/10/11/understanding-social-innovation/charts_the-ecosystem-of-social-innovation_gw/
- Hoelscher, M., Mildenerberger, G., Bund, E. and Gerhard, U., (2015), *A Methodological Framework for Measuring Social Innovation*,
https://www.researchgate.net/publication/277554774_A_Methodological_Framework_for_Measuring_Social_Innovation

- Innobasque (2013), *ResIndex – Regional Social Innovation Index: A Regional Index to Measure Social Innovation*, https://issuu.com/sinnergiak/docs/cuaderno_resindex_eng.
- Kleverbeck, M., Krlev, G., Mildenerberger, G., Strambach, S., Thurmann J., Terstriep, J. and Wloka, L., (2019), *Indicators for Measuring Social Innovation*, https://www.socialinnovationatlas.net/fileadmin/PDF/volume-2/01_SI-Landscape_Global_Trends/01_21_Indicators-for-Measuring-SI_Kleverbeck-Krlev-Mildenerberger-Strambach-Thurmann-Terstriep-Wloka.pdf
- Krlev, G., Bund, E. and Mildenerberger, G., (2014), *Measuring What Matters – Indicators of Social Innovativeness on the National Level*, https://www.researchgate.net/publication/264090717_Measuring_What_Matters-Indicators_of_Social_Innovativeness_on_the_National_Level
- Mulgan, G. (2010), *Measuring Social Value*, <https://cmsimpact.org/wp-content/uploads/2016/01/Eurodiaconia-Measuring-Social-Value.pdf>
- The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), (undated), *Social Innovation*, <https://www.oecd.org/regional/leed/social-innovation.htm>
- Patton, M. (2011), *Developmental Evaluation, Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use*.
- Pol, E. and Ville, S., (2009), *Social Innovation: Buzz Word or Enduring Term?*, <https://ideas.repec.org/a/eee/soceco/v38y2009i6p878-885.html>
- Soule, S., Malhotra, N. and Clavier, B., (undated), *Defining Social Innovation*, <https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>
- Wigboldus, S., (2016), *Ten Types of Social Innovation – A Brief Discussion Paper*, https://www.researchgate.net/publication/315837903_Ten_types_of_social_innovation_-_a_brief_discussion_paper
- The World Economic Forum, (undated), *Social Innovation: Proving the Link between Corporate and Societal Value*, <https://www.weforum.org/press/2016/02/social-innovation-proving-the-link-between-corporate-and-societal-value/>.

- The Young Foundation, (2012). *Social Innovation Overview – Part I: Defining Social Innovation*.
<http://www.tepsie.eu/images/documents/TEPSIE.D1.1.Report.DefiningSocialInnovation.Part%201%20-%20defining%20social%20innovation.pdf>
- กาญจนา แสงล้อมสุวรรณ (2012), นวัตกรรมทางสังคม: ประโยชน์ที่มีมากกว่าที่คิด / *Social Innovation: More Value Than You Can Imagine*,
https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/july_sep_12/pdf/aw02.pdf
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA) (undated), *โครงการนวัตกรรมเพื่อสังคม* (เว็บไซต์),
<https://social.nia.or.th/service/socialimpact/>

ภาคผนวก

รายนามคณะกรรมการที่ปรึกษาพัฒนาระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

นายนักสิทธิ์ คุวัฒนาชัย	ที่ปรึกษา
นายศักรินทร์ ภูมิรัตน	ที่ปรึกษา
นายกฤษณพงศ์ กีรติกร	ที่ปรึกษา
นายพิเชฐ ดุรงคเวโรจน์	ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ นายแพทย์วิจารณ์ พานิช	ประธานกรรมการ
นายกิติพงศ์ พร้อมวงศ์	กรรมการ
นายแพทย์สุวิทย์ วิบุลผลประเสริฐ	กรรมการ
นายสัตวแพทย์ยุคล ลิ้มแหลมทอง	กรรมการ
นางญาดา มุกดาพิทักษ์	กรรมการ
นายสัตวแพทย์รุ่งเวย์ย์ ทหารแก้ว	กรรมการ
นายสัมพันธ์ ศิลปนาฏ	กรรมการ
นายพงศ์พันธ์ แก้วตาทิพย์	กรรมการ
นายยุทธนา สาโยชนกร	กรรมการ
นายสันติ เจริญพรพัฒนา	กรรมการ
นางสาวสิริพร พิทยโสภณ	กรรมการ
นางสาวนิรดา วีระโสภณ	กรรมการ
นางสาวมนันยา ชุนหุติยานนท์	กรรมการและเลขานุการ
นางสาวภาณิศา หาญพัฒน์นันท์	กรรมการและเลขานุการ
นายภาสพงศ์ อารีรักษ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายอานนท์ ตานะเศรษฐ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะที่ปรึกษา

สำนักงานสถานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

นายกิตติพงศ์ พร้อมวงศ์

ผู้อำนวยการ สอวช.

นางสาวสิริพร พิทยโสภณ

รองผู้อำนวยการ สอวช.

นายสุชาติ อุดมโสภกิจ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สอวช.

คณะผู้วิจัย

ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.

นายณนทวัฒน์ มะกรุดอินทร์

ผู้อำนวยการฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.

นางสาวณิศรา จันทระประทีน

รองผู้อำนวยการ ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.

นายวสุชาติล นาควิโรจน์

นักพัฒนานโยบาย ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.

นายศักรพงษ์ วรรณวัฒนา

นักพัฒนานโยบาย ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.

นางสาวนรรัตน์ รัตนมณี

นักวิเคราะห์นโยบาย ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.

นายธวัชนันท์ มิ่งเจริญผล

นักวิเคราะห์นโยบาย ฝ่ายเชื่อมโยงข้อมูลนโยบาย สอวช.